

SOCIALINIŲ MOKSLŲ KOLEGIJA
BANKININKYSTĖS IR INVESTICIJŲ VALDYMO STUDIJŲ
PROGRAMA

LEIDŽIAMA GINTI
Studijų programos vadovė
Edita Gelbūdienė
2021-06-01

Juridinių asmenų paskolos ir kreditavimo procesas

Baigiamasis darbas

Darbo autorius
Eimantas Karnatka

Darbo vadovas
lekt. Eduardas Freitakas

Kaunas, 2021

Turinys

Santrauka.....	3
Summary.....	4
Įvadas	5
1. Mokslinės literatūros analizė.....	7
1.1 Kreditavimo svarba versle.....	7
1.2 Banko paskolų privalumai ir jų rūšys	8
1.2.1. <i>Overdraftas</i>	9
1.2.2 <i>Kredito linija</i>	12
1.2.3 <i>Faktoringas</i>	14
1.2.4 <i>Forfeitingas</i>	16
1.2.5 <i>Lizingas</i>	17
1.3 Kreditavimo suteikimą įtakojoantys aspektai	20
2. TYRIMO DIZAINAS	25
2.1 Tyrimo dizaino pristatymas	25
2.2 Įmonės pristatymas	26
3. Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas.....	27
3.1 Drabužių įmonės finansinių rodiklių analizė.....	27
3.2 Drabužių įmonės bankroto tikimybės analizė	40
Išvados.....	43
Rekomendacijos.....	44
Literatūros sąrašas.....	45
Priedai	47

Santrauka

Baigiamojo darbo tema: Juridinių asmenų paskolos ir kreditavimo procesas.

Temos aktualumas. Įmonėms yra būtini finansavimo šaltiniai verslo plėtrai, gamybai, apyvartiniam kapitalui didinti. Įmonėms, kurios nori išlikti konkurencingos rinkoje, dažnai neužtenka savų apyvartinių lėšų verslui plėtoti, todėl tenka skolintis iš kredito įstaigų, tačiau kredito įstaigos turi kreditavimo procesą, kurį įmonei reikia pereiti, kad jai būtų suteikta paskola.

Darbo objektas: Juridinių asmenų paskolų rūšys ir kreditavimo procesas.

Darbo tikslas: Išanalizuoti juridinių asmenų paskolas ir kreditavimo procesą.

Darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti skirtingų paskolų rūšių verslui ypatumus, privalumus ir trūkumus.
2. Išnagrinėti pagrindinius kriterijus, kuriuos įmonė turi atitikti, kad būtų suteikta paskola.
3. Aptarti pagrindinius kreditingumą apibūdinančius rodiklius.
4. Įvertinti drabužių įmonės galimybes gauti paskolą.

Darbo metodai: mokslinės literatūros analizė, kiekybinė analizė, dokumentų analizė, įmonės finansinių rodiklių analizė.

Bankams suteikiant kreditą yra svarbu ar įmonė sugebės grąžinti paskolą, todėl jie turi labai gerai įvertinti įmonę. Bankui yra svarbu žinoti, kokiam tikslui bus panaudota paskola. Kredito įstaiga suteikdama paskolą turi išanalizuoti įmonės finansinius rodiklius, bei apskaičiuoti bankroto tikimybę, taip sužinos ar gali suteikti kreditą, ar ne.

Vertinant drabužių įmonės finansinius rodiklius, galime teigti, jog finansiniai rodikliai yra pakankamai geri, nors 2020 metais rodikliams įtakos turėjo COVID – 19 pandemija. 2018 metais įmonės bankroto tikimybė buvo labai maža, o 2019 ir 2020 bankroto tikimybė yra vidutinė. Tyrimas parodė, jog drabužių įmonei būtų suteikta paskola.

Raktiniai žodžiai: Paskola, juridiniai asmenys, įmonė, kreditas, kreditavimas.

Summary

Thesis topic: Loans and crediting process for legal entities.

Relevance of the topic. Companies need essential sources of financing for business development, production and working capital. Companies that want to stay competitive in the market often do not have enough of their working capital to develop their business, so they have to borrow from credit institutions, but credit institutions have a credit process that a company needs to go through to get a loan.

Object: Types of loans and crediting process for legal entities.

Aim: To analyse the loans and crediting process of legal entities.

Work tasks:

1. Analyse the advantages and disadvantages of different types of loans for business.
2. Examine the main criteria that a company must meet in order to be granted a loan.
3. Discuss the main indicators describing creditworthiness.
4. To evaluate the possibilities of the clothes company to receive a loan.

Working methods: analysis of scientific literature, quantitative analysis, document analysis, analysis of the company's financial indicators.

When banks are providing credit, it is important whether the company will be able to repay the loan, so they have to evaluate the company very well. It is important for the bank to know for what purpose the loan will be used. When granting a loan, a credit institution must analyse the company's financial indicators and calculate the probability of bankruptcy, so that it will know whether it can provide credit or not.

Assessing the financial indicators of the clothes company, we can say that the financial indicators are quite good, although in 2020 the indicators were affected by the COVID - 19 pandemic. In 2018, the probability of bankruptcy of the company was very low, and in 2019 and 2020, the probability of bankruptcy is average. The investigation showed that clothes company, would be granted a loan.

Keywords: Loan, legal entities, company, credit, lending.

Įvadas

Temos aktualumas. Įmonėms yra būtini finansavimo šaltiniai verslo plėtrai, gamybai, apyvartiniam kapitalui didinti. Paskolos yra reikalingos ir didelėms ir mažoms įmonėms. Įmonėms, kurios nori išlikti konkurencingos rinkoje, dažnai neužtenka savų apyvartinių lėšų verslui plėtoti. Todėl ieškoma išorės kreditavimo šaltinių, galinčių padėti verslui priimti investicinius sprendimus, plėtoti gamybą, įgyvendinti daugiau projektų ir plėsti savo veiklą. Paskolos taip pat gali padėti pradėti verslą, jeigu tik žmogus turi gerą idėją, komercinis bankas suteiks kreditą, jeigu mano, kad jam gali pavykti. Mažam verslui paskolos gali padėti išauginti verslą, gavus daugiau apyvartinių lėšų įmonė gali atlikti didesnius užsakymus ir iš to daugiau uždirbs, bei galbūt gaus savo nuolatinį klientą.

Pagrindiniai įmonių kreditoriai – bankai, kredito unijos ir kitos finansų institucijos. Kredituodami įmones jie susiduria su pačia didžiausia rizika – kredito rizika. Tai rizika, kai kita sandorio šalis negali įvykdyti savo įsipareigojimų. Kredito rizika gali sukelti didelių nuostolių, kurie dažnai priveda prie įmonių nemokumo ar bankroto. Kreditavimo procesas reikalingas tam, kad įmonių kreditoriai, dažniausiai komerciniai bankai, galėtų įvertinti paskolos riziką. Kiekvienas komercinis bankas bei kredito unija turi savo kreditavimo procesą, tačiau jie yra panašūs taip pat. Juridiniai asmenys turi atitikti banko reikalavimus, kad jiems galėtų būti suteikta paskola, niekada nėra užtikrinimo, kad įmonė atiduos paskolą.

Paskolos juridiniams asmenims yra būtinos, tačiau, kad gautum paskolą reikia atitikti kreditorių reikalavimus. Darbo autorius rėmėsi lietuvių autorių Dovilė Peškauskaitė, Daiva Jurevičienė (2017), Vilija Aleknevičienė, Dalia Jatkūnaitė (2005), Jurgita Martinkienė (2019) paskolų gavėjų kreditingumo analizėmis. Visi autoriai akcentuoja, kad paskolos įmonėms yra būtinos ir jos yra imamos.

Tyrimo problema. Juridiniai asmenys prieš gaudami paskolas turi atitikti komercinio banko reikalavimus, tačiau žinant kaip vyksta kreditavimo procesas galima šiek tiek pasiruošti ir atrodyti geriau prieš komercinį banką, todėl kyla klausimas kaip vyksta kreditavimo procesas?

Probleminiai klausimai:

- Kaip vyksta kreditavimo procesas?
- Kokie yra taikomi reikalavimai įmonei, ketinančiai gauti paskolą?
- Kokie pagrindiniai rodikliai naudojami vertinant įmonės kreditingumą?

Tyrimo objektas: Juridinių asmenų paskolų rūšys ir kreditavimo procesas.

Tyrimo tikslas: Išanalizuoti juridinių asmenų paskolas ir kreditavimo procesą.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti skirtingų paskolų rūšių verslui ypatumus, privalumus ir trūkumus.
2. Išnagrinėti pagrindinius kriterijus, kuriuos įmonė turi atitikti, kad būtų suteikta paskola.
3. Aptarti pagrindinius kreditingumą apibūdinančius rodiklius.
4. Įvertinti drabužių įmonės galimybes gauti paskolą.

Tyrimo metodai:

- Mokslinės literatūros analizė.
- Dokumentų analizė.
- Įmonės finansinių rodiklių analizė.
- Kokybinė analizė.

Baigiamojo darbo struktūra. Pirmoje darbo dalyje – mokslinės literatūros analizėje analizuojama apie paskolų rūšis, kuo jos skiriasi, kaip vyksta kreditavimo procesas. Antra darbo dalis yra tyrimo rezultatai. Šioje dalyje bus atliktas tyrimas ir analizė ar drabužių įmonei būtų galimybė gauti paskolą iš komercinio banko. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados, literatūros sąrašai, priedai.

Raktiniai žodžiai: Paskola, juridiniai asmenys, įmonės, kreditavimo procesas, kreditas.

1. Mokslinės literatūros analizė

1.1 Kreditavimo svarba versle

R. Vainienė kreditą įvardija kaip „pinigų sumą, kurią kredito įstaiga suteikia paskolos gavėjui, o pastarasis įsipareigoja grąžinti paskolintą sumą ir sutarto dydžio palūkanas sutartyje numatytais terminais bei tvarka.“ Dar paprasčiau įvardijant, tai pinigų suma, kurią suteikia bankai, kredito unijos ar kitos įstaigos, o paskolos gavėjas įsipareigoja, kad grąžins paskolintą sumą ir dar sumokės iš karto sutartą atlygį. K. Puleikienė (2015) remdamasi A. Rutkausku (2009) kreditą apibrėžia kaip partnerių pasitikėjimą dėl pinigų ar prekių skolinimo už tam tikrą atlygį, kitaip sakant, palūkanas. Pasak D. Pečkauskaitės ir D. Jurevičienės (2017) kreditas, tai pinigų ar prekių įsipareigojimas, tikintis gauti iš šio kredito pelno ateityje.

Išanalizavus šiuos apibrėžimus galime pasakyti, kad jų esmė yra ta pati. Visi apibrėžimai yra teisingi, tačiau jeigu kalbame apie įmonių paskolas geriausias apibrėžimas yra D. Pečkauskaitė ir D. Jurevičienė.

Pasak D. Pečkauskaitės ir D. Jurevičienės (2017) įmonėms yra būtini kreditai plėtrai, gamybai, apyvartiniam kapitalui didinti. Įmonės, kurios nori išlikti konkurencingos rinkoje, joms dažniausiai neužtenka savų turimų apyvartinių lėšų verslui plėtoti, todėl juridiniai asmenys ieško išorinių kreditavimo šaltinių, kurie padės plėsti gamybą, bei patį verslą. Lietuvos banko duomenimis 47% įmonių naudojo savo nuosavas lėšas veiklai finansuoti, o 53% ieškojo išorės finansavimo šaltinių veiklai finansuoti, tokių buvo 10% daugiau nei prieš pusmetį. Prie šios minties prisideda ir D. Puleikienė (2015) remdamasi Ramanausku (2005), jog kiekvienos įmonės kapitalo apyvartos greitis yra skirtingas. Ne visos įmonės sukaupia laikinai laisvas pinigines lėšas, tiems juridiniams asmenims, kuriems trūksta laikinai laisvų piniginių lėšų atsiranda kredito būtinumas. K. Puleikienė (2015) teigia, jog „Veikiant kreditiniams santykiams, aktyviai persikirstomos šalies laisvos finansinės lėšos, siekiant kuo racionaliau panaudoti skolintas lėšas, o tai jos ekonomikai labai naudinga. Kuo labiau bus tobulinami šie santykiai, kuo labiau bankai ir įmonės bendradarbiaus tarpusavyje, tuo daugiau naudos jie gaus vienas iš kito“ (p.89). Prie šios minties prisideda J. Peltoniemi ir M. Vieru (2013) remdamiesi Berger ir Udell (1998), kad smulkiojo verslo finansai yra labai svarbi ekonomikos dalis, kuri prisideda prie jos augimo. J. Liustrovaitė ir R. Martinkutė – Kaulienė (2015) teigia, kad smulkiam ir vidutiniam verslui kreditavimas yra ypatingai svarbus, tuomet šios įmonės turi įtaka šalies ekonomikai. Įmonės plečiasi, tuomet šalies ekonomika auga, nes mažesnis ir vidutiniai verslai gaudami kreditavimą plečia savo verslą ir sukuria naujas darbo vietas, skatina greitesnį BVP augimą, mažina nedarbo lygį šalyje bei didėja surenkami mokesčiai. Pasak J. Pridotkienės ir R. Pridotko prekinis kreditas yra viena svarbiausių prielaidų eksportuojančių įmonių konkurencingumui ir verslui plėtoti. Eksportuojančios

įmonės kartu su savo pirkėjais įsitraukia į kreditinius santykius, esančiais kitose šalyse. Prekinis kreditas yra rizikingas, todėl eksportuotojui būtina identifikuoti, kuriam skolininkui galima suteikti šį kreditą, o kuriam ne. Prie šios minties prisideda D. Pečkauskaitė ir D. Jurevičienė (2017) besiremiančios Pridotkienė (2012) teigia, jog „tarptautinės prekybos nebūtų įmanoma įsivaizduoti be prekinio kredito, kuris skatina eksportą, didina šalies konkurencingumo lygį užsienio rinkose ir yra pagrindinė prekybos finansavimo priemonė“ (p.221). Tačiau šis kreditas turi ir neigiamų savybių, šis kreditas yra rizikingas.

Apibendrinus galime teigti, jog įmonėms kreditas yra būtinas, nes įmonėms trūksta apyvartinio kapitalo. Kreditas įmonėms padeda plėsti verslą, išlikti konkurencingiems rinkoje, taip pat kreditas augina mūsų šalies ekonomiką.

1.2 Banko paskolų privalumai ir jų rūšys

Pasak K. Byrd, L.W. Ross ir C. E. W. Glackin (2013) remiantis Williams ir Ou (2008) kredito prieinamumas įmonėms laikomas gyvybiškai svarbiu mažų įmonių išlikimui ir komerciniai bankai buvo laikomi pagrindiniai kreditų tiekėjai verslo įmonėms. Remiantis atliktu 2003 tyrimu, maždaug 60,4% visų mažų juridinių asmenų naudojami tradiciniais kreditais kaip kredito linijos, paskolos ar kapitalo nuoma. Iš šių įmonių 68% gavo kreditą iš komercinio banko. W. Yin ir X. Liu (2017) teigia, jog įmonės, kurios skolinasi iš nebankinių finansinių institucijų, paprastai susiduria su aukštesnėmis palūkanų normomis, taip pat paskolų terminas yra žymiai trumpesnis. Dideles įmones paprastai laikomos mažiau rizikingomis, nes apie jas lengviau surasti informaciją bei tiksliau įvertinti jų sukeliama riziką. K. Byrd, L.W. Ross ir C. E. W. Glackin (2013) remiantis Bailey, Huang, and Yang (2011) teigia, jog blogai besiverčiančios įmonės dažniau gauna banko paskolas.

Pasak K. Puleikienė (2019) remiantis D. Ivaškevičius ir A. Sakalas (1997) paskolos yra kvalifikuojamos pagal: kreditavimo trukmę, užstatą, palūkanas, kreditavimo metodus.

- Pagal kreditavimo trukmę kreditai skirstomi: trumpalaikis, vidutinis, ilgalaikis.
- Pagal kreditavimo apdraudimą kreditai gali būti: be užstato ir su užstatu.
- Pagal palūkanas pasak, K. Puleikienė (2019) kreditai gali būti: „palūkanos iš karto išskaitomos iš kredito sumos, palūkanos imamos kredito, grąžinimo metu ir palūkanos mokamos dalimis per visą grąžinimo periodą“ (p.90).
- Pagal kreditavimo metodus kreditai gali būti: suteikiami periodiškai įmonėms, kai jiems yra poreikis arba pagal apyvartą.

Prie šios minties prisideda N. Lee ir V. Lee (2018).

Trumpalaikis kreditas – tai kreditas, kuris neviršija vieno metų.

Ilgalaikis kreditas – tai kreditas, kuris trunka ilgiau negu vienerius metus.

Pasak K. Puleikienė (2019) remiantis Kancerevyčius (2003) ilgalaikės paskolos yra naudojamos patalpoms, įrengimams, pastatams, transportui ir kitam brangiam turtui įsigyti. „Taigi ilgalaikis kreditas teikiamas įmonėms, jų ūkinės veiklos socialinei plėtrai pagal ilgalaikes investicines programas. Ilgalaikis finansavimas gali būti duotas verslui skatinti, ūkininkams remti, didelio masto tyrimams pradėti ir panašioms projektams. Šie kreditai teikiami ir lengvatinėmis sąlygomis“ (p.90).

Apibendrinant galime teigti, jog verslui finansuoti dažniausiai renkamas bankinis sektorius. Didesnės įmonės laikomos mažiau rizikingomis, tačiau blogai besiverčiančios įmonės dažniau gauna banko paskolas. Ilgalaikės paskolos naudojamos brangiems daiktams įsigyti.

1.2.1. Overdraftas

Pasak D. Juravičienės (2015) overdraftas tai – „pinigų suma, viršijanti atsiskaitomųjų sąskaitų likutį“ (p.35). Taip pat panašiai overdrafto sampratą apibūdina ir Puteikienė (2009, cit. iš K. Puleikienė, 2016), jog overdraftas tai – „trumpalaikis kreditavimo būdas, suteikiantis įmonei teisę naudoti pinigų sumas, viršijančias banko sąskaitos likutį“ (p.76). Autorė remiantis AB „Citadele“ teigia, kad ši finansinė paskola yra skirta subalansuoti piniginius srautus ir papildyti apyvartines lėšas, kurių įmonėms dažnai trūksta, kad galėtų plėsti savo verslą. Ši finansinė priemonė padeda atlikti atitinkamus mokėjimus kai įmonės sąskaitoje nėra pakankamai lėšų šiems mokėjimas įvykdyti. K. Puleikienė (2016) remiantis G. Černius (2014) teigia, kad overdraftas, tai sąskaitos likučio perviršis. Pagal sutartį įmonės gali pirkti brangiau, nes trūkstamą sumą paskolina bankas. Įmonės gali mokėti daugiau pinigų negu turi sąskaitoje, tačiau negali peržengti tam tikrų ribų. Pagal AB „Swedbank“ kredito limitas yra nuo 2000 Eur iki 50% įmonės vidutinių mėnesio pardavimų sumos. Įmonės šiuo kreditu gali pasinaudoti bet kada, tačiau jos negali viršyti nustatytos maksimalios kredito sumos. K. Puleikienė (2019) remdamasi S. Zabolskio (2001) akcentuoja, jog overdrafto sutarties terminas yra iki vienerių metų. Dažniausiai neigiamo sąskaitos likučio buvimas būną ribotas. Įmonės sutartyje su komerciniu banku nurodyta per kiek laiko įmonė turi padengti neigiamą likutį, nes kitaip yra skiriamos baudos. Pasak K. Puleikienė (2016) overdrafto įsiskolinimo trukmė dažniausiai būna 30 kalendorinių dienų. Paskolos grąžinimo terminas pradedamas skaičiuoti tik tuomet, kai įmonės sąskaita pasiekia neigiamą likutį ir skaičiuojamas iki kol įmonė pilnai padengia pasiskolinta sumą. Dažniausiai overdraftas padengiamas iš kart, kai tik įmonė gauna lėšas. Jei įmonė viršija sutartyje nurodytą kredito limitą, jai teks mokėti didesnius procentus. Paprastai paskolos užtikrinimo priemonė

gali būti kilnojamo ar nekilnojamo turto įkeitimas. „Taipogi, paskola gali būti užtikrinama įkeičiant atsargas ir finansines lėšas, tam tikrais atvejais tinka garantijos ir laidavimai” (p.76).

D. Juravičienės (2015) ir K.Puleikienė (2019) išskiria šiuos pagrindinius kredito linijos ir overdrafto skirtumus.

1.1 lentelė. Overdrafto ir kredito linijos skirtumai.

	Overdraftas	Kredito linija
1	Nereikalingas turto įkeitimas ar laidavimas (tik kai kuriuose bankuose)	Reikalingas turto įkeitimas ar laidavimas
2	Panaudojus kreditą negali viršyti 30dienų	Iki metų laikotarpis ir gali būti pratęsiamas
3	Didesnės palūkanos	Šiek tiek mažesnės palūkanos
4	Naudojama atsiskaitomoji sąskaita (įmonės)	Naudojama nauja sąskaita

Šaltinis: Sudaryta autoriaus pagal D. Juravičienės (2015) ir K. Puleikienė (2019).

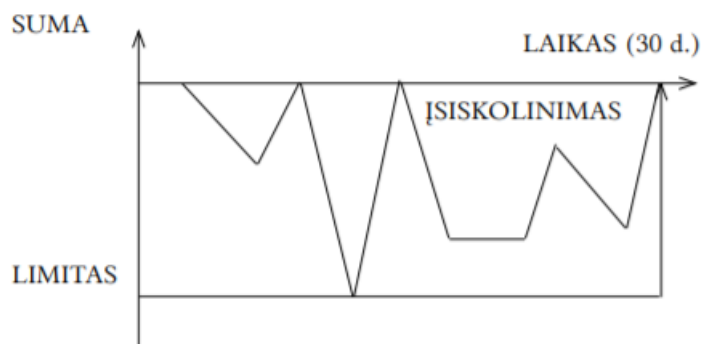
1. Imant overdrafto paskolą, bankas nereikalauja užstato ar kitos grąžinimo užtikrinančios priemonės. Dažnai overdrafto sutartyje nurodoma sąlyga, jeigu klientas taps nemokus, įmonė turės sumokėti didesnes palūkanas. Kai kuriuose Lietuvos bankuose, pavyzdžiui, „Swedbank“ prašo užstato, tačiau mažoms ir vidutinėms įmonėms yra paraiškos gauti finansavimą ir paskola gali būti suteikta be kredito užstato.

2. Overdrafto kredito trukmė panaudojus kreditą negali viršyti 30 dienų. Klientas gali pasinaudoti maksimalia jam suteikta suma ir ją išnaudoti, tačiau jis tą sumą turi grąžinti per 30 dienų. Kredito linija suteikiama iki metų laikotarpio ir gali būti pratęsiamas.

3. Pasak K. Puleikienė (2019) remdamasi S. Zabolskio (2001) teigia, kad skiriasi palūkanų dydis. Overdraftas yra suteikiamas be užstato ar kitų paskolos užtikrinimo priemonių, tačiau kai kurie bankai prašo užstato, bet ne visi. Kredito linijai yra reikalingas užstatas ar laidavimas.

4. Didžiausias skirtumas tarp kredito linijos ir overdrafto yra toks, kad overdrafto atveju naudojama atsiskaitomoji įmonės sąskaita, tai yra labai patogu įmonei, o kredito linijos atveju atidaroma nauja sąskaita, kur bus suteiktas kreditas. D. Juravičienės (2015) teigia, jog „Overdraftą bankai suteikia tik patikimiems klientams, išanalizavę ir jų mokumą, ir (atsiskaitomųjų) sąskaitų apyvartas“ (p.35).

D. Juravičienė (2015) remdamasi D. Juravičienė (2009) akcentuoja, jog grafiškai overdrafto pavyzdys atrodytų taip:

1.2 pav. Grafiškas overdrafto pavyzdys.

Šaltinis: D. Juravičienė (2015)

Iš šio grafiko galime pamatyti, jog įmonė turi kredito limitą, kurį gali panaudoti savo apyvartinėms lėšoms padidinti. Pasinaudojus kredito limitu, paskola nebesuteikiama, kol suma nėra grąžinta. Pasinaudojus kreditu, jis turi būti grąžintas per 30 dienų.

K. Puleikienė (2019) ir K. Puleikienė (2016) analizuodama išskiria, kad visi Lietuvos komerciniai bankai suteikia overdraftą. Kiekvienas bankas turi nusistatęs savo kredito limitus bei kredito vertinimo laikotarpius.

1.3 lentelė. Bankų overdrafto palyginimas

AB Swedbank	AB SEB bankas	AB LUMINOR	AB Šiaulių bankas	AB Citedelė bankas	AB medicinos bankas
iki 50 procentų vidutinių mėnesio pardavimų sumos, paskaičiuotos nuo paskutinių finansinių metų pardavimų.	Suma nustatoma atsižvelgiant į apyvartinių lėšų poreikį ir finansines galimybes grąžinti kreditą.	mažiausia suma – 2000 Eur, didžiausia suma – 30 procentų vidutinės apyvartos banko sąskaitoje per pastarąsias 90 dienų.	50 procentų per vieną mėnesį į sąskaitą gaunamų piniginių įplaukų vidurkio (skaičiuojamas už ne trumpesnį kaip 6 mėnesių laikotarpį).	iki 100 procentų vidutinių mėnesio įplaukų į atsiskaitomąją sąskaitą per paskutinius 12 mėn.	iki 50 procentų vidutinės grynosios mėnesio pinigų apyvartos kliento sąskaitose.

Šaltinis: K. Puleikienė (2019)

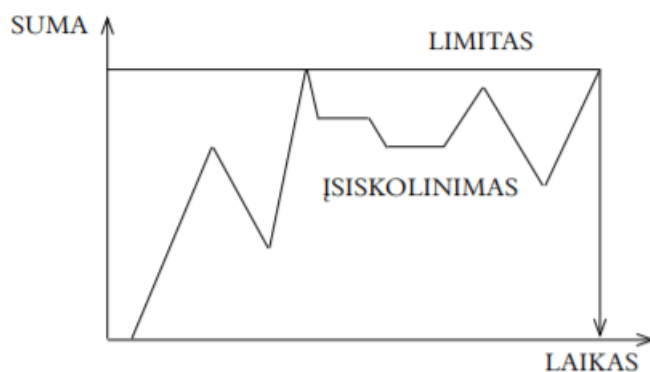
Kaip matoma lentelėje, AB „Citadelė” bankas suteikia 100 procentų overdrafto limitą, tačiau kredito vertinimo laikotarpis yra per paskutinius 12 mėnesių vienas iš ilgiausių. AB „SEB” bankas nėra nusistatęs kredito limito bei kredito vertinimo termino. Šis bankas vertina kredito limitą overdrafto užklauso metu.

Apibendrinus galime teigti, jog overdraftas yra puikus kredito būdas įmonei papildyti savo apyvartines lėšas, tačiau šiuo kreditu dažnai naudotis negalima, nes yra palyginus brangus. Mažesnėms įmonėms šis kredito būdas yra labai tinkamas, todėl nes nereikia įkeisti turto, kad gautų kreditą.

1.2.2 Kredito linija

R. Vainienė kredito liniją apibūdina, kaip „įmonės sutartis su komercinių banku, kurioje bankas garantuoja įmonei tam tikro lėšų kiekio prieinamumą nurodytu laikotarpiu.” Tai yra trumpalaikis kreditas. Lėšas įmonė gali pasiimti kada jai to reikia. Kredito linija taip pat kaip overdraftas reikalingas nenumatytoms išlaidoms finansuoti, šis kreditas padeda juridiniams asmenims subalansuoti jų pinigų srautus. Pasak K. Puleikienė (2019) remdamasi S. Zabolskio (2001) kredito liniją apibrėžia kaip apyvartinio kapitalo padidavimo būdą. Įmonė turi tam tikrą komercinio banko nustatytą limitą, kurio gali naudotis, kuomet įmonei to reikia. Dažniausiai įmonės grąžina pasiskolintas lėšas, kai gauna pinigus už prekes ar suteiktas paslaugas. Kredito linija naudojama kai įmonės apyvartinis kapitalas labai svyruoja ir dažniausiai įmonei nepakanka apyvartinių lėšų pagaminti prekėms ar atlikti paslaugoms. Komercinio banko ir įmonės sutarties terminas gali būti iki 3 metų. D. Juravičienė (2015) taip pat pamini, jog šis kreditas yra naudojamas apyvartiniam kapitalui finansuoti. Autorė teigia, jog skolinimosi laikotarpis yra iki vieno metų, tačiau vėliau šis terminas gali būti pratęsimas. Kredito linija yra suteikiama tik patikimiems klientams. Įmonės finansinė būklė turi būti stabili, bei turi grąžinti paskolas ir sumokėti palūkanas laiku. Norint kredito liniją gauti reikia įkeisti turtą ar pateikti laidavimo sutartį. Įmonės bankui palūkanas moka už panaudotas lėšas, pavyzdžiui: jeigu įmonė pasiskolina lėšas iš banko, kad nusipirktų žaliavų ar prekių, gavusi pinigus įmonė iš klientų gali laisvas lėšas grąžinti bankui, nes nereikės mokėti palūkanų už pasiskolintas lėšas. Juridiniai asmenys taip pat gali ir negrąžinti lėšų, jeigu ketina jas iš karto panaudoti kitoms prekėms ar žaliavoms nusipirkti, tačiau už naudojamas lėšas reikės sumokėti palūkanas. Bankams taip pat reikia mokėti komisinį mokestį 1 – 2% nuo nepanaudotos kredito sumos. Bankas yra įdėjęs pinigus į bankinę sąskaitą, kuria įmonė gali naudotis, tačiau galbūt įmonei tų lėšų gali ir neprireikti, tuomet bankas gali neuždirbti nieko, todėl yra taikomas minimalus komisinis mokestis.

Kredito linija grafiškai atrodytų taip:

1.4 pav. Grafiškas kredito linijos pavyzdys.

Šaltinis: D. Juravičienė (2015)

Iš šio grafiko galime pamatyti, kad jis yra labai panašus į overdraftą, bet šiame grafike kredito limitas yra viršuje, o overdrafto apačioje, nes naudojantis overdraftu yra naudojama įmonės banko sąskaita ir nuosavos lėšos. Esant lėšų trūkumui galima pirkti ir į „minusą“. Kredito linijos atveju yra sukuriamas sąskaitas, kuriuose yra banko pinigai, kuriais įmonė gali naudotis. Iš šio grafiko galime pasakyti, jog, pavyzdžiui: įmonė pradeda skolintis žaliavoms nusipirkti galutiniam produktui pagaminti ir parduoti. Pardavus produktą ar paslaugą, dalis laisvų lėšų yra grąžinama, kad reikėtų mažiau mokėti už palūkanas. Vėl atsiradus lėšų trūkumui pasiskolinama iš naujo. Kuomet turima laisvų lėšų vėl yra grąžinama ir taip visą sutarties laikotarpį, kol reikia grąžinti visą paskolos sumą.

D. Juravičienė (2015) pateikia, kodėl ši kreditavimo forma yra naudinga klientui:

- Klientas per visą sutarties laikotarpį gali naudotis banko suteiktomis lėšomis. Šiomis lėšomis įmonė gali pasinaudoti bet kada kai jai to reikia, jeigu įmonė nėra išnaudojusi visos kredito linijos sumos, kuri buvo jau suteikta.
- Už grąžinta panaudotą sumą bankui, nėra mokamos palūkanos.
- Kredito linijos sutarties laikotarpis gali būti pratęstas ilgiau negu vienems metams.

Banko kredito linijos reikalavimai gali būti tokie:

- Bankas gali paprašyti, jog įmonė savo sąskaitoje laikytų kompensacinį likutį. Tai gali būti tam tikras procentas, apie 20%, nuo kredito sumos.
- Taip pat sutartyje gali būti nurodyta, jog įmonė turi laikyti indėlį iki pareikalavimo, tai gali būti tam tikras procentas, apie 10 – 15% kredito sumos.

Apibendrinus galime teigti, jog tai puikus būdas įmonei padidinti savo apyvartinį kapitalą. Kredito linijos laikotarpis gali būti pratęstas iki daugiau negu vieneri metai. Taip pat šis kredito

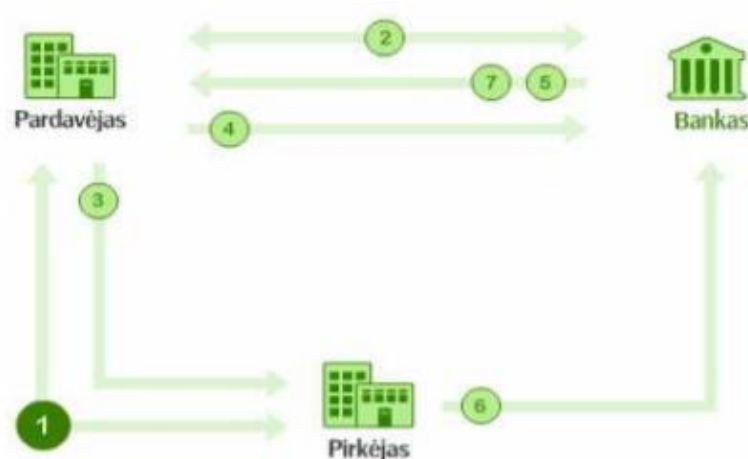
būdas yra pigesnis negu overdraftas, todėl nes šis būdas reikalauja įkeičiamo turto ar laidavimo. Komercinis bankas į kredito sutartį gali įrašyti tam tikrus reikalavimus, norėdamas apsidrausti.

1.2.3 Faktoringas

K. Puleikienė (2019) remdamasi S. Zabolskio (2001) faktoringo sąvoką apibrėžia kaip „Prekybos finansavimo forma, kai prekių pardavėjas perleidžia faktoringo bendrovei savo teisę į pirkėjo skolą“ (p.92). D. Juravičienė (2015), N. Lee ir V. Lee (2018) taip pat labai panašiai apibrėžia faktoringo sąvoką. D. Juravičienė (2015) papildydama faktoringo sąvoką teigia, jog faktoringas – tai „finansinė paslauga, kuria naudodamasi įmonė parduoda ar perleidžia savo gautinų sumų teisę faktoringo bendrovei, o ši tuo metu veikia kaip vykdytojas. Bankas superka debitorines sąskaitas iš klientų ir išsiieško jas savo naudai“ (p.37). Faktoringo bendrovė gali būti komercinis bankas, kuris prisiima visą riziką, jog pirkėjas gali ir nesumokėti už prekes, todėl bankas turi įvertinti debitoriaus (pirkėjo) mokumą, taip nustatoma pardavėjo kredito limitas. Bankui už prisiimtą riziką yra mokamos palūkanos ir komisinis mokestis. Komisinis mokestis priklauso nuo pirkėjo mokumo ir rizikos. Dažniausiai komisinis mokestis yra nuo 0,5 – 3% mokamos sumos. Palūkanų dydis priklauso nuo mokėjimo atidėjimo laikotarpio, kuo ilgiau mokėjimas yra atidėtas, tuo palūkanos bus aukštesnės. Pagal AB „Swedbank“ laikotarpis yra nuo 30 dienų iki 120 dienų. Faktoringo avansas yra nuo 75 – 90%, kuris taip pat priklauso nuo debitoriaus (pirkėjo) mokumo. AB „SEB“ bankas taip pat suteikia faktoringą. Laikotarpis ir faktoringo avansas yra toks pat kaip ir AB „Swedbank“. AB „Šiaulių banko“ faktoringo laikotarpis yra trumpesnis nei prieš tai minėtų bankų, o faktoringo avansas yra taip pat 90%, tačiau apmokėjimo terminas yra iki 90 dienų. K. Puleikienė (2016) ir D. Juravičienė (2015) teigia, jog faktoringas padeda įmonėms greičiau gauti pinigus, taip įmonės greičiau padidina savo apyvartinį kapitalą. Faktoringas naudingas tiek pardavėjui, tiek pirkėjui. Pardavėjas gali greičiau padidinti savo apyvartinį kapitalą, o pirkėjas turi laiko surinkti pinigus ir nustatytą dieną sumokėti už gautas prekes. Pardavėjas neįkeisdamas turto, gali gauti iki 90% sąskaitos sumos, o likusi suma sumokama vėliau, kuomet pirkėjas nustatytą dieną susimoka už prekes. Pasak K. Puleikienė (2016) faktoringo operacijoje dalyvauja trys šalys:

- Faktorius, kuris įsipareigoja sumokėti pardavėjui iki 90% sumos. Faktorius, tai yra komercinis bankas, kuris privalo sumokėti pardavėjui avansą, tačiau pardavėjas pirmiausia turi pateikti bankui dokumentus, jog prekės yra pas pirkėją.
- Pardavėjas (prekių tiekėjas), kuris pateikęs dokumentus, gaus iki 90% sumos, o likusią dalį atsiskaičius pirkėjui.
- Pirkėjas, kuris gavo prekes už kurias turės sumokėti nustatytą dieną, kitaip tariant – atidėtas mokėjimas.

Faktoringo eiga;

1.5 pav. Faktoringo etapai.

Šaltinis: K. Puleikienė (2016)

Faktoringo etapai:

1. Pardavėjas ir pirkėjas susidaro prekių pirkimo – pardavimo sutartį.
2. Bankas įvertinęs pirkėjo mokumą sudaro faktoringo sutartį su pardavėju.
3. Pardavėjas pristato pirkėjui prekes ar paslaugas.
4. Pardavėjas pateikia bankui dokumentus, jog prekės yra pristatytos pirkėjui.
5. Bankas sumoka pardavėjui faktoringo avansą iki 90% sumos.
6. Pirkėjas nustatytą dieną sumoka bankui už pateiktas prekes.
7. Bankas sumoka pardavėjui likusią sumą.

K. Puleikienė (2016) išskiria tokius faktoringo privalumus, apie kuriuos taip pat rašo ir N. Lee ir V. Lee (2018).

1.6 pav. Faktoringo privalumai.

Nauda pardavėjui	Nauda pirkėjui
Galimybė operatyviai papildyti apyvartines lėšas	Galimybė gauti ilgesnį apmokėjimo terminą
Verslas finansuojamas neįkeičiant turto	Lengviau pritraukti naujus tiekėjus
Pagerėja skolininkų atsiskaitymo drausmė	Padidėja perkamoji galia be kitų finansavimo šaltinių
Sudaroma galimybė pasinaudoti tiekėjų siūlomomis nuolaidomis už išankstinį apmokėjimą	Lengvesnis atsiskaitymas su pardavėju (nustatyta forma ir fiksuotas mokėjimo terminas)
Palengvėja pinigų srautų planavimas	Palengvėja pinigų srautų planavimas
Padidėja pardavimų apimtys	

Šaltinis: K. Puleikienė (2016)

D. Juravičienė (2015) papildydama faktoringą išskiria sutarties sąlygas. Faktoringas gali būti su regreso teise ir be regreso teisės. Jeigu bankas sutartyje nurodo faktoringą be regreso teisės, tai reiškia, kad pardavėjas nėra atsakingas, jeigu pirkėjas nemokės įmokų. Tokiu atveju reiškia, jog bankas prisiima visą atsakomybę sau. Su regreso teise reiškia, kad jeigu debitorius (pirkėjas) nustatytą dieną neatsiskaitys su faktoriumi (banku), bankas turės teisę išsiieškoti šiuos pinigus iš pardavėjo. Naudojant faktoringą su regreso teise, bankas gali net nevertinti debitoriaus, tačiau tuomet reikia įvertinti pardavėją.

Apibendrinus galime teigti, jog tai yra labai geras trumpalaikis kredito būdas, todėl nes turi daug privalumų tiek pirkėjui, tiek pardavėjui. Pagrindiniai faktoringo privalumai yra tokie, kad pardavėjas gauna pinigus, kuriuos gali naudoti toliau savo prekėms ar paslaugoms teikti, o pirkėjas turi laiko nupirktas prekes ar paslaugas parduoti ir tuomet susimokėti už seniau nupirktas prekes. Taip pat šis būdas yra puikus tarptautinėje prekyboje, nes sumažina pardavėjo riziką.

1.2.4 Forfeitingas

K. Puleikienė (2016) remdamasi J. Šatas (2006) forfeitingo sąvoką apibrėžia „kaip prekybos kreditavimo bei pirkėjo ir pardavėjo atsiskaitymo būdą, kuris įgyvendinamas per vertybinių popierių (iš esmės vekselių) išpirkimo sandorius“ (p.78). D. Juravičienė (2015) sąvoką papildant forfeitingą apibrėžia, kaip „eksporto finansavimo forma, kai bankas perka vekselius“ (p.44). Forfeitingo būtina sąlyga yra, jog pirkėjo bankas turi suteikti tokiam sandoriui garantiją, jog pirkėjas tikrai sumokės už prekes ar paslaugas. Forfeitingas yra vidutinės trukmės arba ilgalaikis finansavimas, kuris trunka ilgiau negu vienerius metus. Pasak K. Puleikienė (2016) ir D. Juravičienė (2015) pirkėjas už prekes ar paslaugas sumoka dalį sumos iš karto, o likusiai daliai išrašo vertybinius popierius. Vertybiniai popieriai dažniausiai būna vekseliai, už kuriuos bus sumokėta vėliau, pavyzdžiui: po 3 metų ar 5 metų. Laikotarpis gali būti įvairus, dėl datos susitariama. Pirkėjo bankas turi garantuoti, jog už šiuos vekselius bus sumokėta, jeigu pirkėjas nesusimokės, bankas įsipareigoja pats sumokėti. Pardavėjas pateikia prekes pirkėjui, o už tai mainais gauna akcepto vekselius. Pardavėjas norėdamas greičiau gauti pinigus, akcepto vekselius parduoda forfeitingo bankui. Dažniausiai šiuos vekselius bankui parduoda pigiau, negu gautų visą sumą nurodytą datą.

Forfeitingo kaina:

- Pirkėjas susimoka savo bankui už suteiktą garantiją. Pirkėjo bankas garantuoja, jog už vekselius bus sumokėta.
- Pardavėjas moka savo bankui palūkanų normą, mokestį už įsipareigojimą.

Pagrindiniai forfeitingo ir faktoringo skirtumai:

1.7 pav. Faktoringo ir forfeitingo skirtumai

Faktoringo ir forfeitingo skirtumai	
Faktoringas	Forfeitingas
Dažniausiai dalyvauja didesnėje pardavėjo verslo dalyje	Dažniausiai veikia vieno sandorio pagrindu
Trumpalaikis finansavimas	Vidutinės trukmės ir ilgalaikis finansavimas
Faktorius neperima šalies politinės rizikos ir (dažniausiai) valiutos kurso pasikeitimo rizikos	Forfeitorius perima šalies politinę riziką ir valiutos kurso pasikeitimo riziką
Pasiliekamas apie 10-15 proc. garantinis įnašas	Pardavėjui išmokama visa suma
Paslaugos daugiausiai susijusios su plataus vartojimo prekių pirkimo-pardavimo sandorių aptarnavimais	Paslaugos daugiausiai susijusios su pagrindinio kapitalo prekių pirkimu ir didelių projektų vykdymu

Šaltinis: K. Puleikienė (2016)

D. Juravičienė (2015) tai pat išskiria, kai kuriuos forfeitingo ir faktoringo skirtumus:

- Faktoringas gali būti su regreso ir be regreso teisės, o forfeitingas būna visada be regreso teisės.
- Faktoringo atveju avansą sumoką bankas, o forfeitingo atveju avansą turi susimokėti pats pirkėjas.

Apibendrinus galime teigti, jog forfeitingas nėra pats geriausias kredito būdas, nes yra geresnių būdų, tokių kaip faktoringas. Vekseliai dažniausiai parduodami pigiau, nes pardavėjai dažniausiai nenori laukti 3 ar 5 metus. Su faktoringu gaunama didelė suma iš karto ir metų laikotarpyje gaunama likusi suma.

1.2.5 Lizingas

K. Puleikienė (2016) remdamasi Treigienė (2010) lizingo sąvoką apibrėžia kaip „tai toks turto įsigijimo finansavimo metodas, kai lizingo bendrovė nuperka kliento pasirinktą prekę ir suteikia teisę ja naudotis, bet prekės nuosavybės teisė priklauso lizingo bendrovei“ (p.78). D. Juravičienė (2015) lizingo sąvoką apibrėžia šiek tiek kitaip „specifinė finansavimo sistema, susiejanti ilgalaikės nuomos ir kreditavimo elementus“ (p.45). Lizingu juridiniais asmenys už tam tikrą mokestį gali valdyti ir naudoti turtą, kurio jiems reikia atliekant paslaugas ar gaminant prekes. Įmonė išsirenka turtą, kurio jai reikia, tuomet lizingo davėjas įsigyja savo vardu ir pasirašo sutartį su lizingo gavėju (įmone). Lizingui būdinga trišalės sutartys, juose dalyvauja:

- Lizingo davėjas (nuomininkas).
- Lizingo gavėjas (įmonė).
- Lizingo gamintojas (tiekėjas), įmonė iš kurios nusipirko turtą.

Lizingas yra ilgalaikis kredito būdas. Šis kredito būdas yra geras, nes įmonei nereikia turėti didelės pinigų sumos norint įsigyti turtą. Suma sumokama per kelerius metus, pagal sutartį. Pagal AB „Swedbank“ ir AB „SEB“ lizingas trunka dažniausiai iki 5 metų, tačiau yra kai kurios lizingo rūšys, kurios trunka ir iki 7 metų.

Lizingo suma susideda iš:

- Komisinio mokesčio už turto perdavimą.
- Turto draudimo, jeigu draudžia nuomininkas.
- Palūkanų už kreditą.

Norint gauti lizingą reikalingas pradinis įnašas, kurio dydį yra nusistatęs kiekvienas bankas. Taip pat yra nustatytos minimalios ir maksimalios lizingo sumos. Automobilių lizingas:

1.8 pav. Lizingo suteikimo sąlygos

	AB „Swedbank“	AB „SEB“	AB „Luminor“	AB „Šiaulių bankas“	AB „Citadele“	AB „Medicinos bankas“
Pradinis įnašas	Nuo 10-15proc.	Nuo 10proc.	Nuo 10proc.	Nuo 10proc.	Nuo 10proc.	Nuo 10proc.
Min. finansuojama suma	Nuo 6000eur	Nuo 10000eur	Nuo 8000eur	Nuo 7000eur	Nenurodyta	3000Eur
Lizingo terminas	Iki 5metų	Iki 7 metų	Iki 7 metų	Iki 5metų Gali būti ir iki 7metų	Iki 5metų	Iki 6 metų

Šaltinis: Sudaryta autoriaus pagal bankų pateiktus duomenis.

Kiekvienai lizingo rūšiai yra skirtingi pradiniai įnašai, minimalios finansuojamos sumos ir terminai.

Iš pateiktos lentelės matome, jog ilgiausią terminą suteikia AB „SEB“, AB „Luminor“ ir AB „Šiaulių bankas“. Pradinis įnašas didžiausias AB „Swedbank“. Mažesnis pradinis įnašas galimas su Europos investicijų fondo teikiamomis garantijomis. Kitų bankų pradiniai įnašai yra vienodi. Didžiausia minimali finansuojama suma yra AB „SEB“, o mažiausia AB „Medicinos bankas“.

Lizingo sandoriui nereikalingas įkeičiamas turtas, tačiau yra rizika klientui, jeigu klientas nebegalės mokėti daugiau už lizingą, jis neteks turto ir pinigų, kuriuos sumokėjo. Pasak, K. Puleikienė

(2016) remdamasi D. Treigienės (2010) ir D. Juravičienė (2015) lizingas yra skirstomas į šias rūšis: finansinis lizingas ir veiklos lizingas.

Finansinis lizingas, tai finansavimo forma, kai turtas atitenka lizingo gavėjui (įmonei) per sutartą laikotarpį bei sumokėjus turto kainą ir palūkanas. Nuo turto gavimo datos įmonė prisiima visą riziką su turto praradimu ar gedimais. Kadangi turtas per tiek laiko nusidėvėjo už kapitalinį remontą sumoką lizingo davėjas.

Pasak, K. Puleikienė (2016) remdamasi D. Treigienės (2010) veiklos lizingas, tai – „nuomos sandoris, kai lizingo bendrovė perduoda lizingo gavėjui naudotis turtu iki nustatyto termino“ (p.78). Šio lizingo būdo sutartis sudaroma trumpesniam laikotarpiui, todėl nereikia sumokėti visos turto sumos, nes turtas neatiteks įmonei. Už veiklos lizingą taip pat mokamos mažesnės įmokos, dėl tos pačios priežasties. Pasibaigus lizingo sutarties terminui turtas lieka lizingo davėjui. Juridiniai asmenys gali pasirinkti pratęsti sutarties terminą, grąžinti turtą lizingo davėjui ar sudaryti naują sutartį naujam turtui, kurio įmonei reikia. Taip pat gali išpirkti tą turtą už likutinę vertę. Šis lizingo būdas yra labai populiarus, nes įmonė moka mažesnes įmokas, jeigu įmonei šis turtas yra reikalingas tik ribotam laikotarpiui. Nereikia galvoti kaip parduoti nusidėvėjusį turtą, jeigu šis turtas nebereikalingas. Apie tai turės galvoti lizingo davėjas.

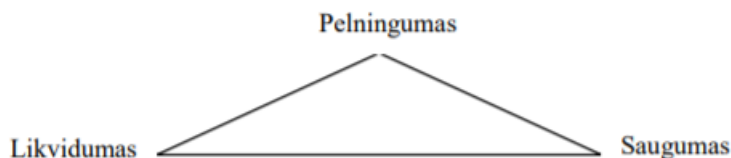
Pasak, D. Juravičienė (2015) lizingo išdavimo eiga yra tokia:

- Lizingo gavėjas išsirenka turtą, kurio jam reikia ir lizingo davėjas nusiperka tą turtą savo vardu.
- Gavėjas turtą apdraudžia, tačiau lizingo davėjas turi sutikti ar jam tinka ši draudimo bendrovė. Taip pat pats davėjas gali apdrausti turtą, tačiau už tai mokės gavėjas.
- Pasirašoma lizingo sutartis.
- Pasirašomas turto pardavimo aktas.

Apibendrinus galime teigti, jog jeigu įmonė neturi užtekčiai pinigų reikalingam turtui įsigyti čia yra puikus kredito būdas. Reikia sumokėti tik 10 procentų įnašą. Jeigu įmonei reikalingas turtas tik ribotam laikotarpiui, naudojamas veiklos lizingas, nes pasibaigus sutarčiai turtas lieka lizingo davėjui. Kitaip tariant, įmonė pasiskolino trumpam turtą už tam tikrą mokestį. Įmonei gali būti reikalingas turtas ilgą laikotarpį, nes kiekvieną dieną dirba su ta įranga, tačiau neturi pinigų šiai įrangai įsigyti yra naudojamas finansinis lizingas. Įmonė pasirašo finansinio lizingo sutartį su lizingo davėju. Po sutarties termino pabaigos turtas lieka įmonei.

1.3 Kreditavimo suteikimą įtakojantys aspektai

Audrius Žilinskas (2013) remdamasis O. Buckiūnienės (2005) išskiria šiuos pagrindinius banko tikslus:

1.9 pav. Pagrindiniai banko tikslai

Šaltinis: Audrius Žilinskas (2013)

Bankas siekdamas pelningumo, turi didinti ilgalaikes paskolas, nes iš jų išdirbama daugiausiai. Siekdamas likvidumo bankas turi trumpalaikes paskolas suteikti optimaliai, nei per daug, nei per mažai. Tam kad užtikrintų saugumą bankas turi atidžiai įvertinti klientą ir jo sugebėjimą grąžinti paskolą.

Pasak Audrius Žilinskas (2013) remdamasis V. Vaškelaičio (2003) teigia, jog visi šie banko tikslai yra vienodo reikšmingo. Reikia siekti pelningumo palaikant likvidumą ir pakankamą saugumą.

Audrius Žilinskas (2013) remdamasis O. Buckiūnienės (2005) išskiria šiuos kreditavimo principus:

- Terminuotumą – paskola turi būti grąžinta, kada baigiasi sutarties terminas.
- Grąžintinumą – kredito gavėjas įsipareigoja grąžinti paskolą, jeigu ji nėra grąžinama, kredito suma išieškoma.
- Tikslinį pobūdį – paskola turi būti naudojama pagal jos tikslą. Paskolos sutartyje nurodomas paskolos tikslas, kam ji bus naudojama. Bankas turi teisę patikrinti ar klientas naudoja paskolą pagal tikslą.
- Apdraudimą – jog bankas būtų saugesnis, kai kurioms paskoloms rūšims reikalauja apdraudimo pavyzdžiui: turto įkeitimo ar laidavimo.
- Atlygintinumą – palūkanos už išduotą paskolą ir prisiimta riziką. Palūkanos yra priskaičiuojamos kiekvieną mėnesį. Už nesumokėtas palūkanas yra skaičiuojami delspinigiai.

D. Juravičienė (2015) papildydama teigia, jog bankas išduodamas paskolas, turi įvertinti galimybę klientui kreditą grąžinti. Autorė išskiria CAMPARI kreditavimo metodą:

- Character – kliento patikimumas, kredito istorija, informacija apie jo veiklą.

- Ability – galimybė, kliento sugebėjimas grąžinti paskolą. Vertinamos kliento pajamos, skaičiuojami kliento pinigai ar galės susimokėti už paskolą.
- Margin – marža (palūkanų norma). Tas pats principas kaip ir atlygintinumas.
- Purpose – tikslas. Prieš tai autorius išskiria taip pat šį principą.
- Amout – paskolos suma. Paskolos suma turi atitikti konkrečiam tikslui pasiekti. Jeigu klientas gaus per daug pinigų, klientas gali išleisti pinigus kitiems tikslams. Jeigu paskolos suma bus per maža, klientas gali neįvykdyti tikslo ir tuomet nesugebės grąžinti paskolos.
- Repayment – paskolos turi būti grąžinamos periodiškai. Klientas turi periodiškai grąžinti paskolos sumą, o pinigų srautai turi sutapti tam, jog klientas nebūtų gavęs pajamų ir išleidęs kažkur kitur.
- Insurance – draudimas, taip pat prieš tai autorius minėjo.

L. Kiulkytė (2017) remdamasi Love ir Zaidi (2010); McGuinness ir Hogan (2016) teigia, jog yra išskiriamos šios kreditingumo užtikrinimo priemonės:

- Nuolat stebėti užsakymus (ką parduoda, ką perka įmonė).
- Grąžinimo grafikų stebėjimas (kada yra grafinamos prekės, kreditai ar kiti įsipareigojimai).
- Paslaugų nutraukimas, jeigu yra nebevykdomas grąžinimas.

Šios kreditingumo užtikrinimo priemonės yra vadinamos vidinėmis. Bankas turi kaupti informaciją apie savo klientus, vykdyti vidinę kontrolę, tam, kad galėtų sumažinti įmonės nemokumo tikimybę.

L. Kiulkytė (2017) remdamasi Brown ir Moles (2014), išskiria šias kredito riziką apibūdinančias savybes:

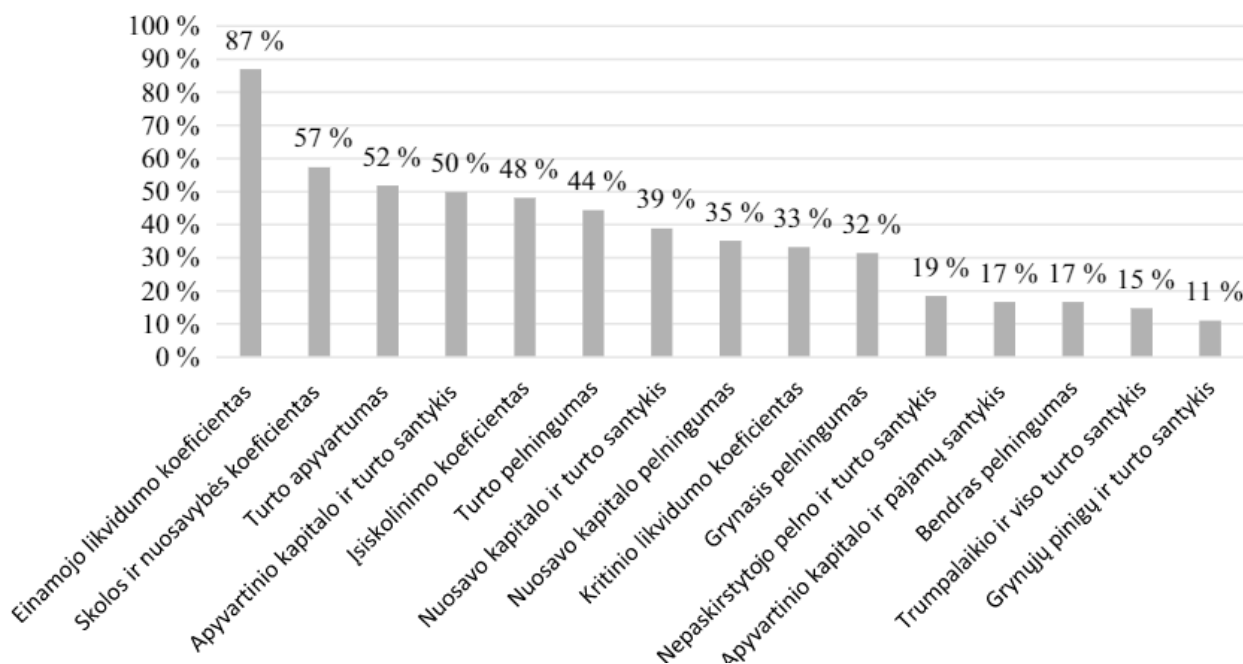
- ❖ Neužtikrintas kreditų kiekis (įmonė negali prisiimti daug kreditų).
- ❖ Tikimybė jog klientas neįvykdys savo įsipareigojimo.
- ❖ Išieškojimo rodiklis (kiek bankas susigrąžins pinigų, jeigu klientas neįvykdys savo įsipareigojimo).

Pasak D. Juravičienė (2015), D. Peškauskaitė ir D. Jurevičienė (2017) kredituojant yra labai svarbu išanalizuoti įmonių finansinius rodiklius.

Bankai turi nuodugniai išanalizuoti kliento mokumą ar klientui užteks pajamų sumokėti skolas, palūkanas, ar įmonės nepritrūks lėšų savo veiklos išlaidoms padengti. Bankai skaičiuodami finansinius rodiklius remiasi šiomis finansinėmis ataskaitomis: balanso ataskaita, pelno ir nuostolių ataskaita, pinigų srautų ataskaita. Finansinių rodiklių analizė padeda ne tik kredito davėjams, bet ir

kitiems rinkos dalyviams, tokiems kaip investuotojams ar įmonės partneriams. Šių rodiklių analizė padeda nustatyti ar įmonė yra pelninga, likvidi, moki. Mokslininkai, kurie analizavo įmonių kredito rizikos vertinimą, išskyrė šiuos 15 finansinių rodiklių:

- 3 rodikliai likvidumo
- 4 rodikliai pelningumo
- 3 kapitalo
- 1 turto efektyvumo
- 4 kiti rodikliai

1.10 pav. Finansinių rodiklių naudojimo dažnis įmonių kredito rizikos vertinimo modeliuose

Šaltinis: D. Peškauskaitė ir D. Jurevičienė (2017) remiantis Boguslauskas (2011)

Labiausiai naudojamas finansinis rodiklis yra einamojo likvidumo koeficientas, jis sudaro netgi 87%. Tai pat labai svarbūs yra ir skolos ir nuosavybės koeficientas, turto apyvartumas, apyvartinio kapitalo ir turto santykis. Šie keturi rodikliai yra patys svarbiausi ir dažniausiai naudojami vertinant kredito riziką.

L. Kiulkytė (2017) papildant D. Peškauskaitė ir D. Jurevičienė (2017), taip pat išrinko dažniausiai naudojamus autorių finansinius rodiklius. Išskirtos tam tikros rodiklių kategorijos bei pateikta kaip jie yra apskaičiuojami.

1.11 pav. Įmonių rizikingumo vertinimo rodikliai

Kategorija	Rodiklis
Pellingumo	ROA (grynasis pelnas / turtas)
	ROE (grynasis pelnas / nuosavas kapitalas)
	EBIT / turtas
	Grynasis pelnas / pardavimai
Trumpalaikio mokumo	Einamasis likvidumas (trumpalaikis turtas / trumpalaikiai įsipareigojimai)
	Apyvartinis kapitalas / turtas
	Absoliutus likvidumas (pinigai / trumpalaikiai įsipareigojimai)
Ilgalaikio mokumo	Įsipareigojimai / nuosavas kapitalas
	Įsipareigojimai / turtas
	Nuosavas kapitalas / turtas
	Nuosavas kapitalas / įsipareigojimai
	Trumpalaikis turtas / turtas
	Pinigai / turtas
	Nepaskirstytasis pelnas / turtas
Veiklos efektyvumo	Pardavimai / turtas

Šaltinis: L. Kiulkytė (2017)

Lyginant D. Peškauskaitė ir D. Jurevičienė (2017) ir L. Kiulkytė (2017) išrinktus rodiklius galime teigti, jog dauguma finansinių rodiklių sutampa, tačiau keletas skiriasi. L. Kiulkytė (2017) pateikė rodiklių kategorijas, tačiau ne konkrečius pavadinimus, todėl gali atrodyti, jog rodikliai yra skirtingi lyginant su išrinktais D. Peškauskaitė ir D. Jurevičienė (2017) finansiniais rodikliais, pavyzdžiui: paimekime turto apyvartumo rodiklį iš D. Peškauskaitė ir D. Jurevičienė (2017) ir galime pastebėti, jog pas L. Kiulkytė (2017) yra pateikta kaip šis rodiklis yra apskaičiuojamas. Pardavimai yra dalinami iš turto, šis rodiklis yra priskirtas prie veiklos efektyvumo kategorijos. Paėmus skolos ir nuosavybės koeficientą galime pamatyti, jog šis rodiklis pas L. Kiulkytė (2017) yra priskirtas prie ilgalaikio mokumo kategorijos. Šis rodiklis yra apskaičiuojamas: įsipareigojimus dalinant iš nuosavo kapitalo. Taip pat yra ir su kitais įmonių rizikingumo vertinimo rodikliais.

Pasak D. Peškauskaitė ir D. Jurevičienė (2017) dauguma mokslininkų šiuos finansinius rodiklius naudoja ir įmonės bankroto tikimybei vertinti. D. Peškauskaitė ir D. Jurevičienė (2017) remiantis Grigaravičius (2003) teigia, jog, „Apie artėjančią bankroto tikimybę gali įspėti mažėjanti apyvarta ir pelningumas, skolos augimas, suvaržyta dividendų politika, mažėjantis likvidumas, dažni darbuotojų ir vadovų pasikeitimai, akcijų kainų kritimas“ (p.223). R. Špicas, G. Nekrošiūtė (2012), D. Peškauskaitė ir D. Jurevičienė (2017) išskiria Altmano „Z“ modelį, kuris yra naudojamas nustatyti įmonės bankroto tikimybei. D. Peškauskaitė ir D. Jurevičienė (2017) išskiria 2 Altmano modelius. Pirmasis modelis yra naudojamas įmonėms, kurios turi savo vertybinius popierius ir jais yra prekiaujama. Antrasis modelis yra naudojamas įmonėms, kurios neturi savo akcijų ir jais nėra prekiaujama biržoje.

1.12 pav. Almano Z bankroto modelis akcinėms bendrovėms vertinti

Altmano Z modelis akcinėms bendrovėms
Įmonėms, kurių akcijos kotiruojamos biržoje: $Z = 1,2x_1 + 1,4x_2 + 3,3x_3 + 0,6x_4 + 1,0x_5, \quad (1)$ čia x_1 – grynojo apyvartinio kapitalo efektyvumas; x_2 – turto apyvartumas; x_3 – turto grąža prieš apmokestinant; x_4 – skolos padengimo akciniu kapitalu rodiklis; x_5 – turto pelningumas (ROA); Z – diagnozės indeksas. Įmonėms, kurių akcijos nekotiruojamos biržoje: $Z = 0,717x_1 + 0,847x_2 + 3,107x_3 + 0,42x_4 + 0,995x_5, \quad (2)$ čia x_1 – grynojo apyvartinio kapitalo efektyvumas; x_2 – turto apyvartumas; x_3 – turto grąža prieš apmokestinant; x_4 – bendrojo mokumo koeficientas; x_5 – turto pelningumas (ROA); Z – diagnozės indeksas.

Šaltinis: D. Peškauskaitė ir D. Jurevičienė (2017)

R. Špicas, G. Nekrošiūtė (2012) teigia, jog Altmano bankroto modelyje yra naudojami 5 finansiniai rodikliai, jeigu apskaičiuota Z reikšmė yra mažesnė nei 1,81, vadinasi, apskaičiuoto bankroto tikimybė yra labai didelė. Jeigu Z reikšmė yra nuo 1,81 iki 2,99, tuomet bankroto tikimybė yra vidutinė. Jeigu apskaičiavus Z reikšmę ji yra didesnė už 2,99, tuomet bankroto tikimybės nėra.

Apibendrinus galime teigti, jog yra labai daug aspektų, kurie įtakoja kreditavimą. Taip pat labai yra svarbios įmonių finansinės ataskaitos, kurios yra naudojamos apskaičiuoti įvairiems finansiniams rodikliams. Finansinių rodiklių pagalba galime nustatyti ar įmonei verta suteikti kreditą bei taip pat galime apskaičiuoti įmonės bankroto tikimybę.

2. TYRIMO DIZAINAS

2.1 Tyrimo dizaino pristatymas

Tyrimo tipas – kiekybinis.

Tyrimo imtis: Drabužių įmonės finansinių ataskaitų dokumentai.

Tyrimo atrankos būdas: tikslinė atranka, parenkant dokumentus pagal kuriuos galima apskaičiuoti mokumą, likvidumą, pelningumą, bankroto tikimybę.

Duomenų rinkimo metodas: dokumentų analizė.

Duomenų analizės metodas: įmonės duomenys analizuojami naudojantis „Microsoft Excel“ programa. Imami 2018, 2019, 2020 3 metų duomenys, kad būtų įvertinta įmonės tendencija.

Tyrimo laikas ir vieta: 2021 m. sausio mėn. – gegužės mėn. Drabužių įmonė.

Sunkumai ir kliūtys su kuriais susidurta tyrimo metu: sunku susisiekti su įmone dėl sutikimo naudoti įmonės vardą moksliniame darbe. Įmonė nesutiko, kad jos vardas būtų naudojamas moksliniame darbe.

2.2 Įmonės pristatymas

Drabužių įmonė – mažmeninės prekybos drabužiais lyderė Baltijos šalyse, bendradarbiaujanti su garsiausiais prekės ženklais Europoje ir pasaulyje. Ši įmonė užima apie 35% Lietuvos drabužių rinkos. Įmonė įkurta 1945 metais, 2003-ųjų metų pradžioje įmonė pradėjo savo veiklą Latvijoje, o 2004 – aisiais – Estijoje. Drabužių įmonės grupę sudaro pagrindinė įmonė ir 25 dukterinės įmonės. Pagrindinė įmonė nuo 1997 metų listinguojama Nasdaq Vilnius vertybinių popierių biržoje. Nuo 2005 metų - įtraukta į Baltijos Oficialųjį prekybos sąrašą.

Drabužių įmonė yra Lietuvos prekybos įmonių asociacijos (LPIA) narė.

Drabužių įmonės grupė valdo 6 skirtingų tipų parduotuvių tinklus ar atskiras parduotuves Lietuvoje, Latvijoje bei Estijoje.

3. Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas

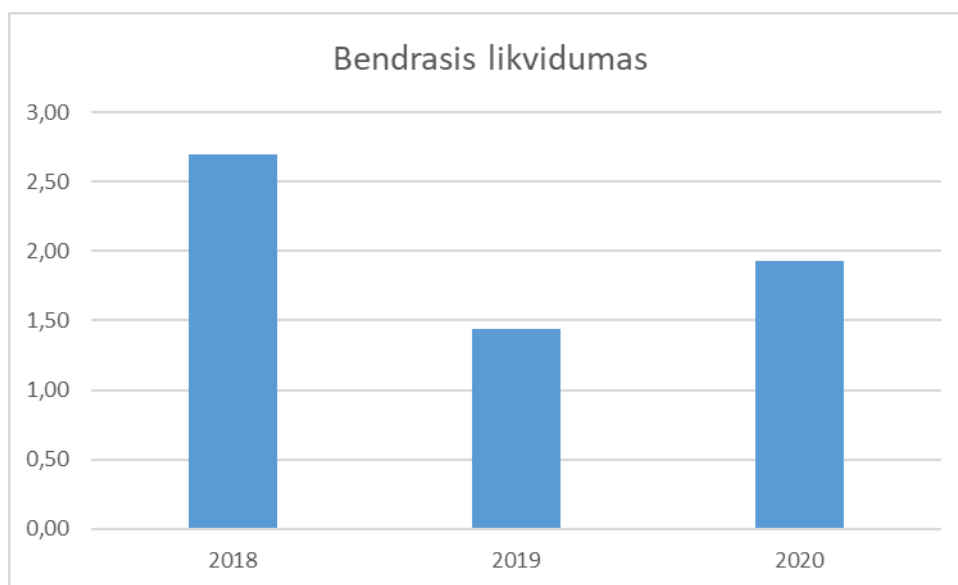
3.1 Drabužių įmonės finansinių rodiklių analizė

Tyrimo metu atliekama skirtingų grupių rodiklių analizė ir bankroto tikimybės vertinimas.

Likvidumo finansiniai rodikliai:

- Bendrasis likvidumas.

Šis rodiklis parodo įmonės sugebėjimą padengti trumpalaikius įsipareigojimus savo turimu trumpalaikiu turtu. Šis rodiklis apskaičiuojamas trumpalaikį turtą padalinus iš trumpalaikių įsipareigojimų. Jeigu gauto rodiklio reikšmė yra mažiau negu vienas, vadinasi, įmonė gali ir neįvykdyti trumpalaikių įsipareigojimų. Šio rodiklio reikšmė svyruoja nuo 1,2 iki 2,0. Reikšmė didesnė negu 2,0 rodo, jog įmonė neefektyviai naudoja savo trumpalaikį turtą.

3.1 pav. Bendrasis likvidumas

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, naudojantis finansinėmis ataskaitomis, 2021.

2018 metais rodiklis buvo 2,70. Finansinis rodiklis yra geras, tačiau įmonė šiek tiek neefektyviai naudoja savo trumpalaikį turtą.

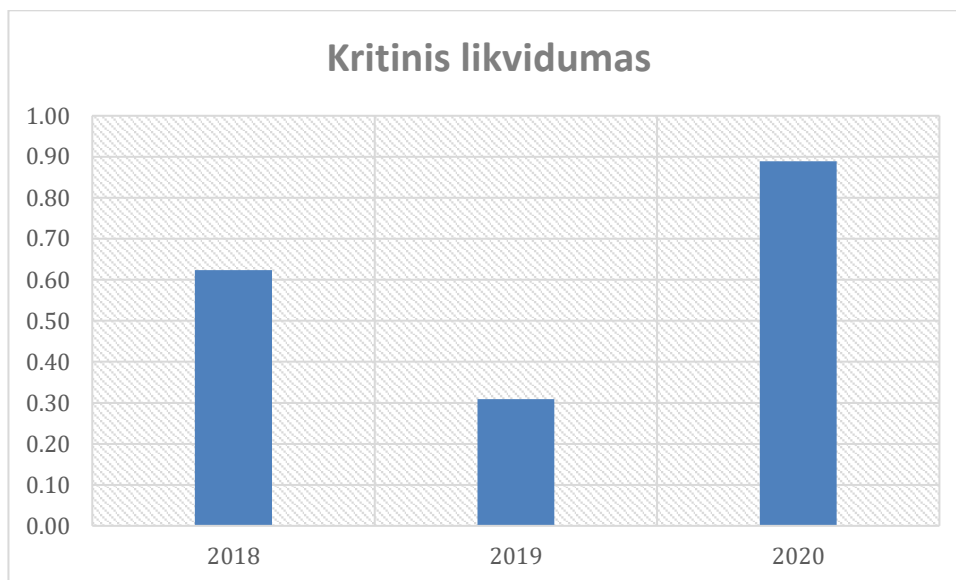
2019 metais rodiklis buvo 1,44. Rodiklis yra puikus. Šis rodiklis nukrito, nes atsirado trumpalaikių nuomos įsipareigojimų, tikriausiai, jog įmonė pradėjo nuomotis patalpas.

2020 metais rodiklis buvo 1,93. Rodiklis yra labai geras. Rodiklis šiek tiek pakilo lyginant su 2019 metais, nes įmonė įsigijo daugiau trumpalaikio turto.

Iš šios diagramos galime daryti išvada, jog vertinant kredito riziką šis įmonės rodiklis yra geras ir įmonė gali padengti savo trumpalaikius įsipareigojimus naudodama trumpalaikį turtą.

- Kritinis likvidumas

Šis rodiklis parodo įmonės sugebėjimą trumpalaikiu turtu skubiai padengti trumpalaikius įsipareigojimus. Rodiklis apskaičiuojamas iš trumpalaiko turto atėmus atsargas ir padalinus iš trumpalaikių įsipareigojimų. Koeficiento dydis svyruoja apie 1. Žemesnė nei 0,5 reikšmė laikoma nepatenkinama. O gera reikšmė laikoma nuo 1 iki 1,5.

3.2 pav. Kritinis likvidumas

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, naudojantis finansinėmis ataskaitomis, 2021.

2018 metais rodiklis buvo 0,62. Rodiklis yra patenkinamas, tačiau ne pats geriausias.

2019 metais rodiklis nukrito iki 0,31. Rodiklis yra nepatenkinamas. Rodiklis nukrito, nes įsipareigojimų padidėjo, o likvidaus turto sumažėjo.

2020 metais rodiklis pakilo iki 0,89. Rodiklis yra patenkinamas. Rodiklis pakilo, nes įmonė įsigijo daugiau likvidaus turto, o įsipareigojimų lyginant su 2019 metais sumažėjo.

Iš diagramos galime daryti išvadą, jog rodiklis 2020 buvo geras.

- Apyvartinio kapitalo ir turto santykis

Šis rodiklis parodo likvidumo lygį. Rodiklis apskaičiuojamas apyvartinį kapitalą padalinus iš turto. Aukštesnis rodiklis reiškia likvidesnę įmonę. Šis rodiklis leidžia palyginti įvairaus dydžio įmones. Tai pat šis rodiklis rodo didėjančią ar mažėjančią tikimybę, jog įmonė bankrutuos.

3.3 pav. Apyvartinio kapitalo ir turto santykis

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, naudojantis finansinėmis ataskaitomis, 2021.

2018 metais rodiklis buvo 0,42. Rodiklis buvo aukščiausias lyginant su kitais metais. Šiais metais įmonė buvo likvidžiausia.

2019 metais rodiklis buvo 0,10. Šis rodiklis iš lyginamųjų metų buvo mažiausias, nes įmonės apyvartinis kapitalas sumažėjo, o turtas padidėjo beveik dvigubai. Vadinasi, įmonė investavo į ilgalaikį turtą, kuris nėra likvidus.

2020 metais rodiklis pakilo iki 0,20. Įmonė įsigijo daugiau likvidaus turto.

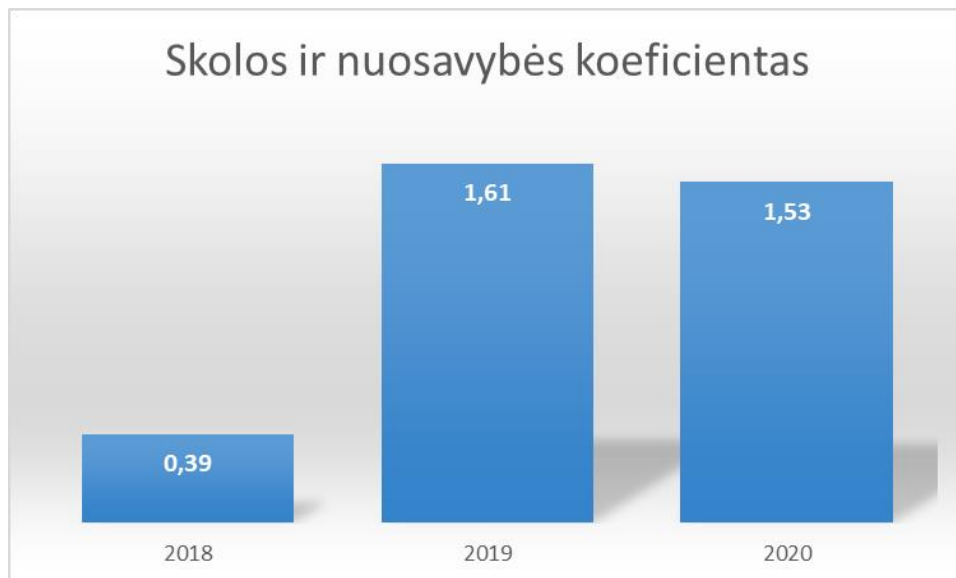
Iš šios diagramos galime daryti išvadą, jog įmonė 2019 metais įsigijo ilgalaikio turto, todėl šis rodiklis labai nukrito, o norėdama padidinti apyvartinį kapitalą 2020 metais įsigijo trumpalaikio turto.

Iš likvidumo rodiklių galime daryti išvadą, jog įmonė atitinka banko keliamus reikalavimus. 2019 metais likvidumas buvo mažiausias, tačiau 2020 metais įmonės likvidumas pakilo.

Mokumo rodikliai:

- Skolos ir nuosavybės koeficientas.

Šis mokumo rodiklis parodo kiek vienam nuosavo kapitalo eurui tenka skolų. Rodiklis apskaičiuojamas išpareigojimus padalinus iš nuosavo kapitalo. Kuo šis rodiklis yra didesnis, tuo įmonės padėtis mokumo atžvilgiu yra blogesnė. Rodiklio reikšmė laikoma gera, kai yra apie 0,5. Kai kuriose šakose, kurios reikalauja didelių kapitalinių įdėjimų, rodiklio reikšmė gali būti gera, jeigu siekia ir 2,0.

3.4 pav. Skolos ir nuosavybės koeficientas

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, naudojantis finansinėmis ataskaitomis, 2021.

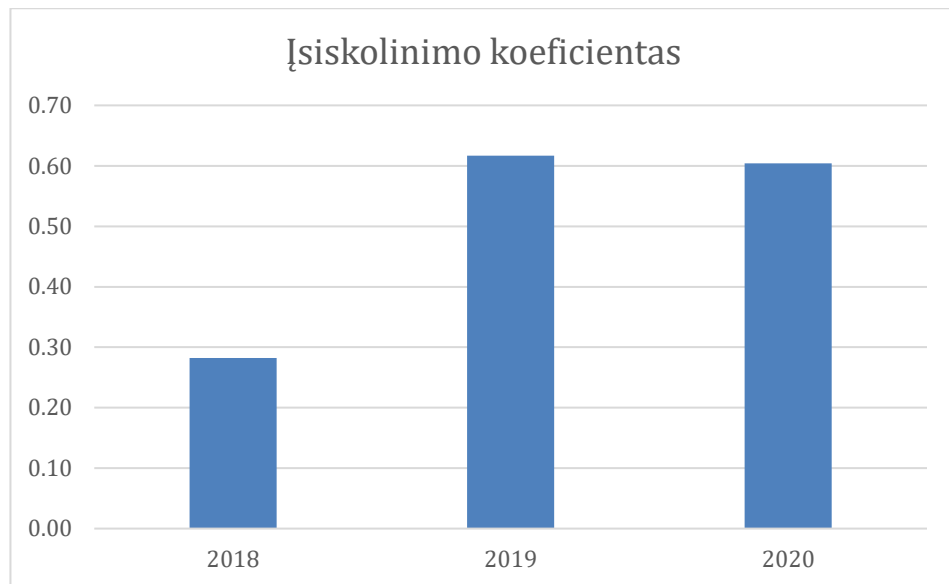
2018 metais rodiklis buvo 0,39. Šis rodiklis geras, nes įmonės kapitalas yra daugiau nei 2 kartus didesnis negu įsipareigojimai.

2019 metais rodiklis buvo 1,61. Rodiklis labai pakilo palyginus su 2018 metais, nes atsirado trumpalaikių ir ilgalaikių nuomos įsipareigojimų.

2020 metais rodiklis buvo 1,53. Rodiklis labai panašus į 2019 metų, šiek tiek pamažėjo, nes įmonė padidino nuosavą kapitalą.

- Įsiskolinimo koeficientas

Įsiskolinimo koeficientas parodo kiek vienam turto eurui tenka skolų. Rodiklis apskaičiuojamas įsipareigojimus padalinus iš turto. Kuo rodiklio reikšmė yra mažesnė, tuo skolos labiau yra padengtos turtu. Kuo šis rodiklis yra mažesnis, tuo yra geresnis. Rodiklio reikšmė yra laikoma gera, jeigu šis rodiklis yra apie 0,5. Jeigu reikšmė yra virš 0,7 – rodiklis nepatenkinamas.

3.5 pav. Įsiskolinimo koeficientas

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, naudojantis finansinėmis ataskaitomis, 2021.

2018 metais rodiklis buvo 0,28, o tai reiškia, jog šis rodiklis yra labai geras.

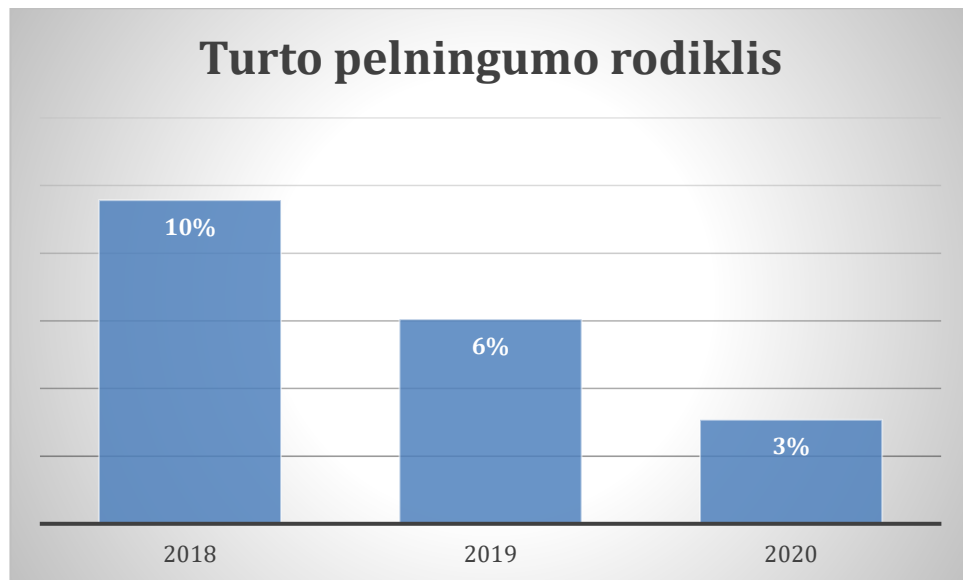
2019 metais rodiklis buvo 0,62. Rodiklis labai pakilo, nes įmonė įsigijo daugiau turto, tačiau tam turtui gauti pasiėmė paskolą, bet šis rodiklis neviršija 0,7. Taigi, jis yra patenkinamas.

2020 metais rodiklis buvo 0,60. Rodiklis beveik yra vienodas lyginant su 2019 metais. Taip pat rodiklis yra patenkinamas.

Iš šios diagramos galime daryti išvadą, jog šis rodiklis patenkinamas. 2018 metais rodiklis buvo labai geras, tačiau įmonei reikėjo įsigyti turto, o tam turtui įsigyti teko imti paskolą.

- Turto pelningumo rodiklis.

Šis rodiklis parodo kiek vienam įmonės turto eurui tenka grynojo pelno. Rodiklis apskaičiuojamas grynąjį pelną padalinus iš turto. Rodiklis parodo kiek naudingai ir efektyviai yra naudojamas įmonės turtas.

3.6 pav. Turto pelningumas

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, naudojantis finansinėmis ataskaitomis, 2021.

2018 metais rodiklis siekė 10% bei lyginant su kitais metais buvo didžiausias.

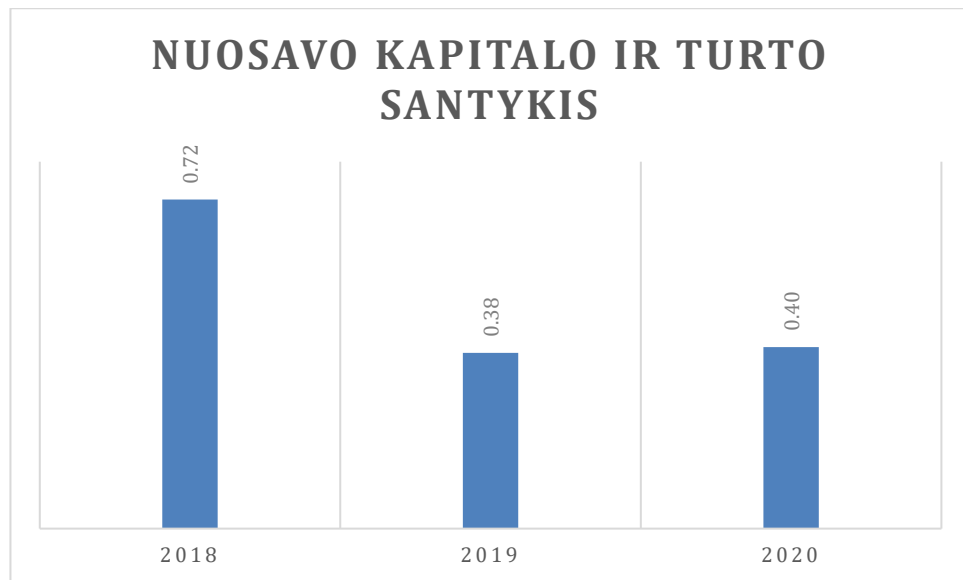
2019 metais rodiklis nukrito ir siekė 6%. Rodiklis nukrito, nes įmonė įsigijo beveik dvigubai turto, tačiau grynasis pelnas pakilo nedaug.

2020 metais rodiklis dar nukrito ir siekė 3%. Rodiklis nukrito, nes įmonė įsigijo šiek tiek daugiau turto, tačiau pagrindinė priežastis buvo ta, jog grynasis pelnas sumažėjo beveik dvigubai. Tam įtakos turėjo COVID –19 pandemija.

Iš diagramos galime daryti išvadą, jog įmonės įsigytas turtas yra naudojamas neefektyviai, tačiau 2020 metais rodikliui įtakos turėjo pandemija.

- Nuosavo kapitalo ir turto santykis

Šis rodiklis parodo, kokią dalį įmonės turto finansuoja nuosavas kapitalas. Rodiklis apskaičiuojamas nuosavą kapitalą padalinus iš turto. Dažniausiai šis rodiklis svyruoja nuo 0,4 iki 0,7. Kuo rodiklis yra mažesnis, tuo rizika yra didesnė, nes tuomet turtas yra ne iš nuosavo kapitalo, o iš įsipareigojimų.

3.7 pav. Nuosavo kapitalo ir turto santykis

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, naudojantis finansinėmis ataskaitomis, 2021.

2018 metais rodiklis buvo 0,7. Lyginant su kitais metais, rodiklis buvo aukščiausias.

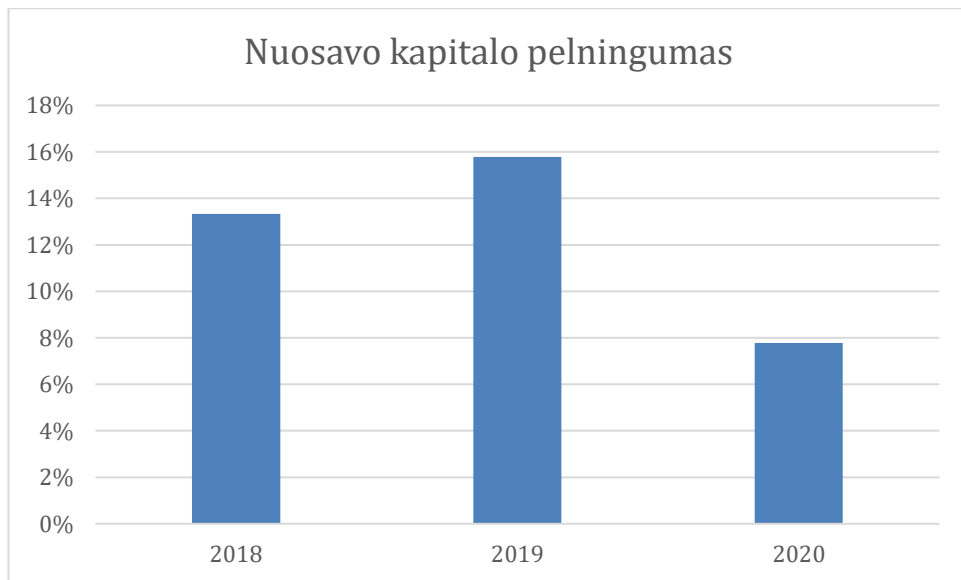
2019 metais rodiklis nukrito ir siekė 0,38. Rodiklis nukrito, nes įmonė įsigijo daugiau turto iš įsipareigojimų. Rodiklis šiais metais nesiekia 0,4, tačiau yra labai arti minimalios reikšmės.

2020 metais rodiklis šiek tiek pakilo ir siekė 0,4. Rodiklis yra patenkinamas.

Iš diagramos galime daryti išvadą, jog rodiklis yra patenkinamas, 2019 metais rodiklis labai nukrito, nes įmonė įsigijo turto, tačiau 2020 pradėtas didinti nuosavas kapitalas, todėl, manau, jog rodiklis kils ir kitais metais.

- Nuosavo kapitalo pelningumas

Šis rodiklis parodo kiek efektyviai yra panaudojamas įmonės nuosavas kapitalas ir kiek jis atneša pelno. Rodiklis apskaičiuojamas grynąjį pelną padalinus iš nuosavo kapitalo. Jis parodo kiek vienam nuosavo kapitalo eurui tenka grynojo pelno. Šis rodiklis yra labai svarbus investuotojams, nes parodo įmonės grąžą. Laikoma, jog šio rodiklio reikšmė patenkinama tuomet, kai siekia nuo 10%, o gera būklė, kai yra virš 15%.

3.8 pav. Nuosavo kapitalo pelningumas

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, naudojantis finansinėmis ataskaitomis, 2021.

2018 metais nuosavo kapitalo pelningumas buvo 13%. Rodiklis yra pakankamai geras.

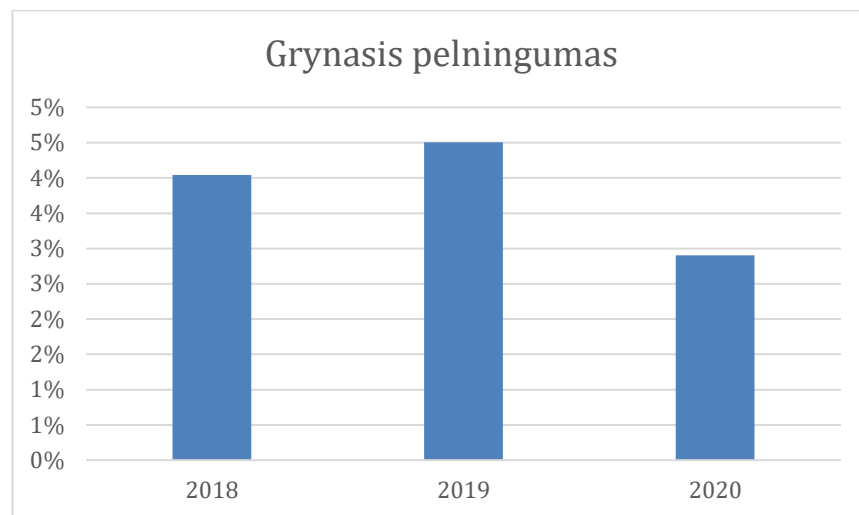
2019 metais rodiklis dar pakilo iki 16%, nes nuosavas kapitalas padidėjo nedaug, o grynasis pelnas sąlyginai pakilo daug.

2020 metais rodiklis nukrito iki 8%. Įmonė padidino nuosavą kapitalą, tačiau grynasis pelnas sumažėjo beveik dvigubai lyginant su 2019 metais, nes kilo COVID – 19 pandemija.

Iš diagramos galime daryti išvadą, jog negalime tinkamai įvertinti 2020 metų, nes kilo pandemija, o tokiu atveju rodiklis gali būti laikomas geru, jeigu siekia 5%, nes priklauso nuo šalies ekonomikos.

- **Grynasis pelningumas**

Grynasis pelningumas parodo įmonės veiklos rezultatą, šis rodiklis yra labai svarbus įmonės savininkams. Rodiklis apskaičiuojamas grynąjį pelną padalinus iš pardavimo pajamų.

3.9 pav. Grynasis pelningumas

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, naudojantis finansinėmis ataskaitomis, 2021.

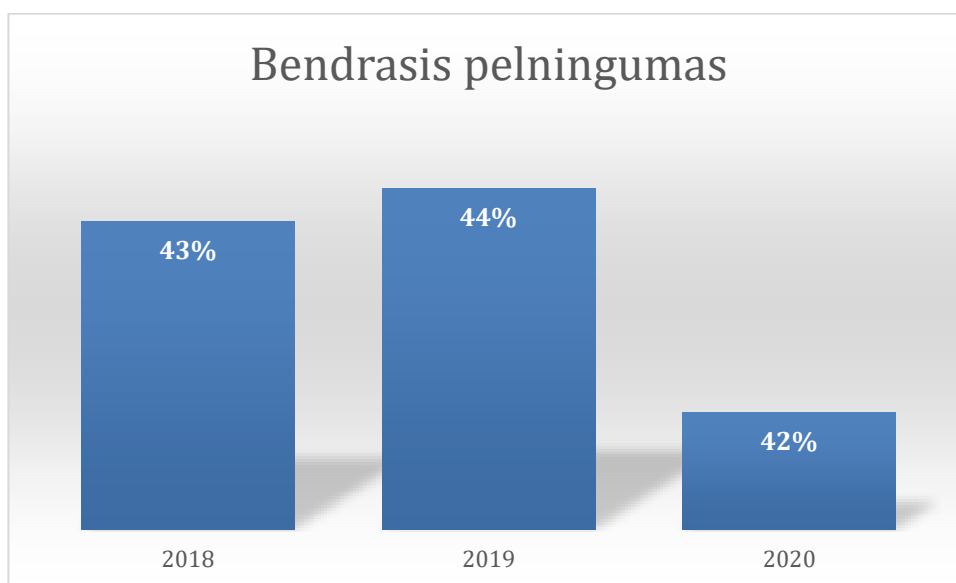
2018 metais grynasis pelningumas buvo 4%.

2019 metais grynasis pelningumas buvo 5%.

2020 metais rodiklis nukrito ir buvo 3%. Rodiklis nukrito, nes prasidėjo COVID – 19 pandemija ir sumažėjo įmonės pardavimo pajamos.

- Bendrasis pelningumas

Labai svarbus rodiklis, kuris parodo įmonės veiklos rezultatus. Kuo rodiklis yra didesnis, tuo jis yra geresnis. Tai pat šis rodiklis leidžia lengvai palyginti su konkurentų veiklos rezultatais. Rodiklis apskaičiuojamas bendrąjį pelną padalinus iš pardavimo pajamų.

3.10 pav. Bendrasis pelningumas

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, naudojantis finansinėmis ataskaitomis, 2021.

2018 metais bendrasis pelningumas buvo 43%.

2019 metais pelningumas buvo 44%. Pardavimo pajamos buvo šiais metais aukščiausios.

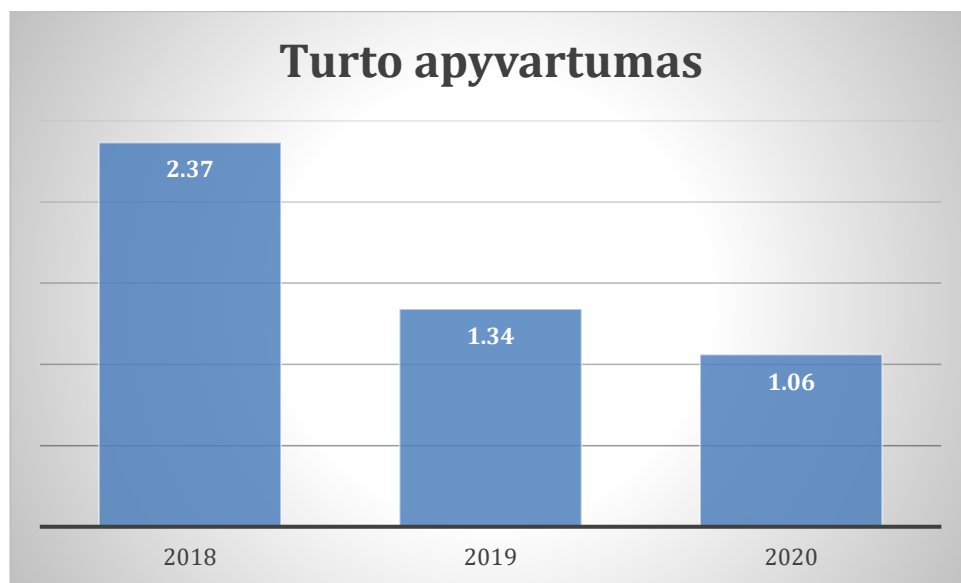
2020 metais pelningumas buvo 42%. Pardavimo pajamos šiais metais buvo mažiausios dėl COVID – 19 pandemijos.

Iš mokumo rodiklių galime daryti išvadą, jog įmonė atitinka banko reikalavimus. Turto pelningumas ir nuosavo kapitalo pelningumas 2020 metais buvo blogi, tačiau tam įtakos turėjo COVID – 19 pandemija, todėl šie rodikliai nukrito. Visi kiti finansiniai rodikliai atitinka reikalavimus.

Apyvartumo rodikliai:

- Turto apyvartumas

Šis apyvartumo rodiklis parodo, kiek vienam turto eurui tenka pardavimų. Rodiklis apskaičiuojamas pardavimo pajamas padalinus iš turto. Šis rodiklis laikomas geru virš 5, o patenkinamas virš 3. Rodiklis laikomas blogu, jeigu jis yra žemiau 1.

3.11 pav. Turto apyvartumas

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, naudojantis finansinėmis ataskaitomis, 2021.

2018 metais rodiklis buvo 2,37. Rodiklis buvo labai blogas.

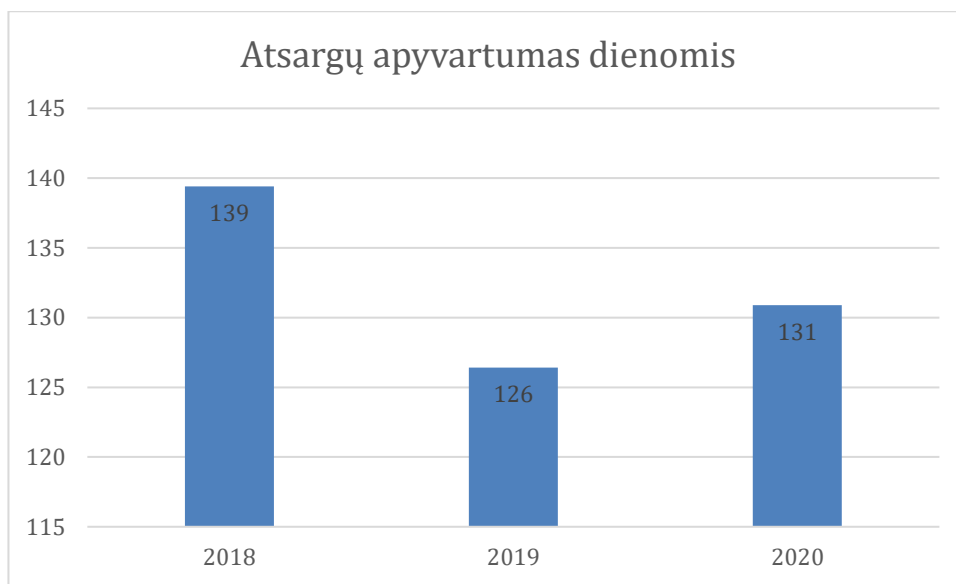
2019 metais rodiklis buvo 1,34. Šis labai nukrito, nes įmonė įsigijo daugiau turto, tačiau jis neatnešė pajamų.

2020 metais rodiklis dar nukrito ir buvo 1,06. Tam įtakos turėjo COVID – 19 pandemija. Jos metu tam tikrą laiką buvo uždarytos drabužių parduotuvės, o žmonės jose lankėsi rečiau.

Iš šios diagramos galime daryti išvadą, jog turto apyvartumas yra patenkinamas, tačiau jis vis krenta. Įmonės įsigytas turtas neatneša pajamų, tačiau šiam rodikliui turi įtakos šiuo metu esanti COVID – 19 pandemija.

- Atsargų apyvartumas dienomis

Šis rodiklis parodo per kiek dienų bus realizuotos turimos atsargos. Rodiklis apskaičiuojamas atsargos yra padalinamos iš savikainos ir padauginama iš 365. Kuo šis rodiklis yra mažesnis, tuo jis yra geresnis.

3.12 pav. Atsargų apyvartumas dienomis

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, naudojantis finansinėmis ataskaitomis, 2021.

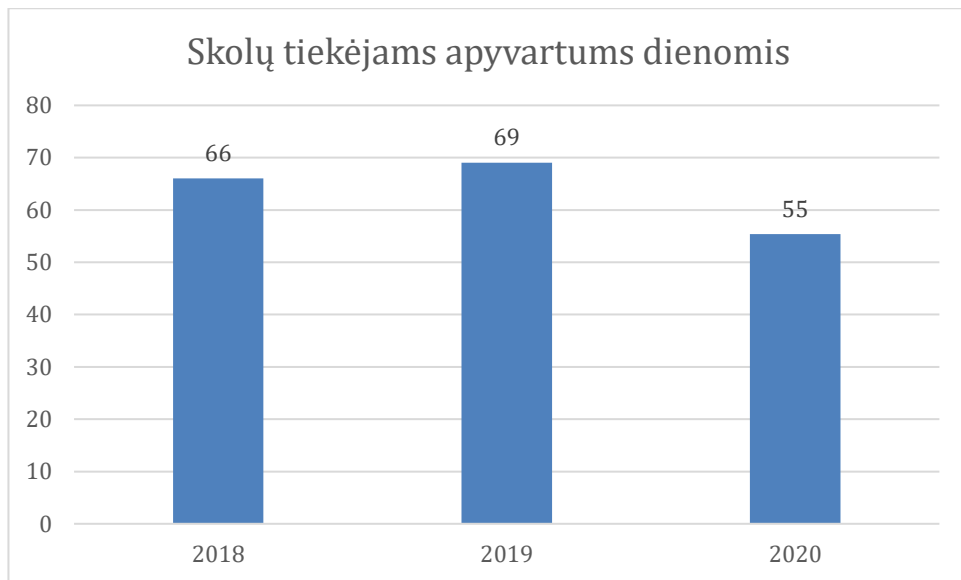
2018 metais atsargų apyvartumas buvo didžiausias.

2019 metais atsargų apyvartumas dienomis nukrito iki 126 dienų.

2020 metais rodiklis pakilo iki 131 dienos.

- Skolų tiekėjams apyvartumas dienomis

Šis rodiklis parodo per kiek dienų įmonė sumoka mokėtinas sumas savo tiekėjams. Rodiklis apskaičiuojamas skolos tiekėjams dalinamos iš savikainos ir dauginama iš 365. Kuo rodiklis yra mažesnis, tuo jis yra geresnis, nes būsimie patrauklesni klientams, kadangi gebame greitai grąžinti skolas.

3.13 pav. Skolų tiekėjams apyvartumas dienomis

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, naudojantis finansinėmis ataskaitomis, 2021.

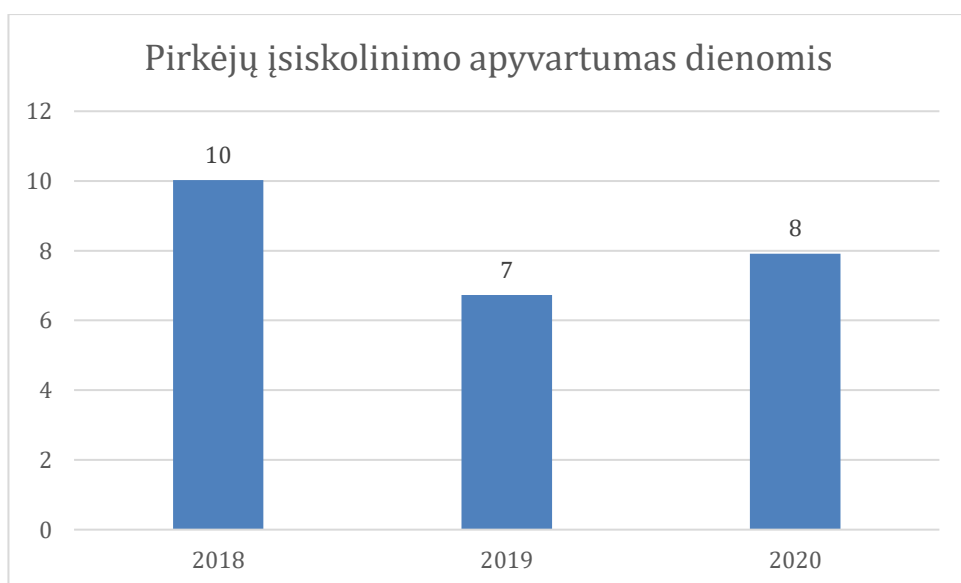
2018 metais skolas įmonė vidutiniškai sugebėdavo grąžinti per 66 dienas.

2019 metais rodiklis šiek tiek pakilo iki 69 dienų, nes įmonė turėjo daugiausiai skolų tiekėjams.

2020 metais rodiklis buvo pats geriausias, nes įmonė turėjo mažiausiai skolų tiekėjams ir prekių savikaina buvo pati mažiausia.

- Pirkėjų įsiskolinimo apyvartumas dienomis

Šis rodiklis parodo per kiek vidutiniškai dienų pirkėjai grąžina skolas įmonei. Rodiklis apskaičiuojamas pirkėjų įsiskolinimas dalinamas iš savikainos ir dauginama iš 365.

3.14 pav. Pirkėjų įsiskolinimo apyvartumas dienomis

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, naudojantis finansinėmis ataskaitomis, 2021.

2018 metais rodiklis buvo didžiausias, pirkėjai vidutiniškai skolas grąžindavo per 10 dienų.

2019 metais rodiklis buvo mažiausias ir pirkėjai grąžindavo skolas per 7 dienas.

2020 metais pirkėjai grąžindavo skolas per 8 dienas.

Iš diagramos galime daryti išvadą, jog įmonės pirkėjai retai skolinasi, o jeigu ir skolinasi tai mažomis sumomis, ir todėl taip greitai grąžina skolas.

Iš apyvartumo rodiklių galime daryti išvadą, jog įmonės turto apyvartumas yra blogas, tačiau kiti apyvartumo rodikliai yra geri. Turto apyvartumui įtakos turėjo COVID – 19 pandemija, tačiau šis rodiklis taip pat buvo labai blogas 2019 metais, kuomet pandemijos nebuvo. 2018 metais rodiklis taip pat nesiekė patenkinamo lygio.

3.2 Drabužių įmonės bankroto tikimybės analizė

Pasak Lietuvos banko, įmonės bankroto tikimybė įvertinimui yra naudojamas šis Altmano Z modelis:

$$Z = 1,2 \cdot X_1 + 1,4 \cdot X_2 + 3,3 \cdot X_3 + 0,6 \cdot X_4 + 1,0 \cdot X_5,$$

$$X_1 = \frac{\text{Apyvartinis kapitalas}}{\text{Turtas}};$$

$$X_2 = \frac{\text{Nepaskirstytas pelnas}}{\text{Turtas}};$$

$$X_3 = \frac{\text{Pelnas iki apmokestinimo}}{\text{Turtas}};$$

$$X_4 = \frac{\text{Akcinio kapitalo rinkos vertė}}{\text{Įsipareigojimai}};$$

$$X_5 = \frac{\text{Pardavimų pajamos}}{\text{Turtas}}.$$

3.15 pav. Bankroto tikimybės skaičiavimas

Šaltinis: Lietuvos bankas

3.16 pav. Bankroto tikimybės skaičiavimas

x1	2018	2019	2020
Apyvartinis kapitalas	33198000	15562000	31673000
Turtas	79103000	152790000	160304000
	0,42	0,10	0,20

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, naudojantis finansinėmis ataskaitomis, 2021.

Šis rodiklis vadinamas apyvartinio kapitalo ir turto santykiu. Kuo šis rodiklis yra didesnis, tuo jis yra geresnis. Kaip matome iš lentelės, įmonė likvidžiausia buvo 2018 metais. Blogiausi metai buvo 2019.

3.17 pav. Bankroto tikimybės skaičiavimas

x2	2018	2019	2020
nepaskirstytas pelnas	39178000	40960000	45896000
turtas	79103000	152790000	160304000
	0,50	0,27	0,29

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, naudojantis finansinėmis ataskaitomis, 2021.

Šis rodiklis, taip pat kuo didesnis, tuo yra geresnis. Kaip matome, taip pat 2018 metai buvo geriausi, o blogiausi 2019.

3.18 pav. Bankroto tikimybės skaičiavimas

x3	2018	2019	2020
pelnas iki apmokestinimo	9266000	10994000	5961000
turtas	79103000	152790000	160304000
	0,12	0,07	0,04

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, naudojantis finansinėmis ataskaitomis, 2021.

Šis rodiklis taip pat, kuo yra didesnis, tuo yra geresnis. Kaip matome 2018metai buvo geriausi, o blogiausi 2020.

3.19 pav. Bankroto tikimybės skaičiavimas

x4	2018	2019	2020
Skolos	22339000	94244000	96822000
akcinio kapitalo rinkos vertė	88470000	96480000	99525528
	3,96	1,02	1,03

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, naudojantis finansinėmis ataskaitomis, 2021.

Šis rodiklis, kuo didesnis, tuo yra geresnis. Parodo ar įmonė galėtų susimokėti savo skolas, jeigu bankrutuotų. Visais metais įmonė pardavusi akcijas įstengtų susimokėti už įsipareigojimus, tačiau 2019 ir 2020 metais būtų sunku.

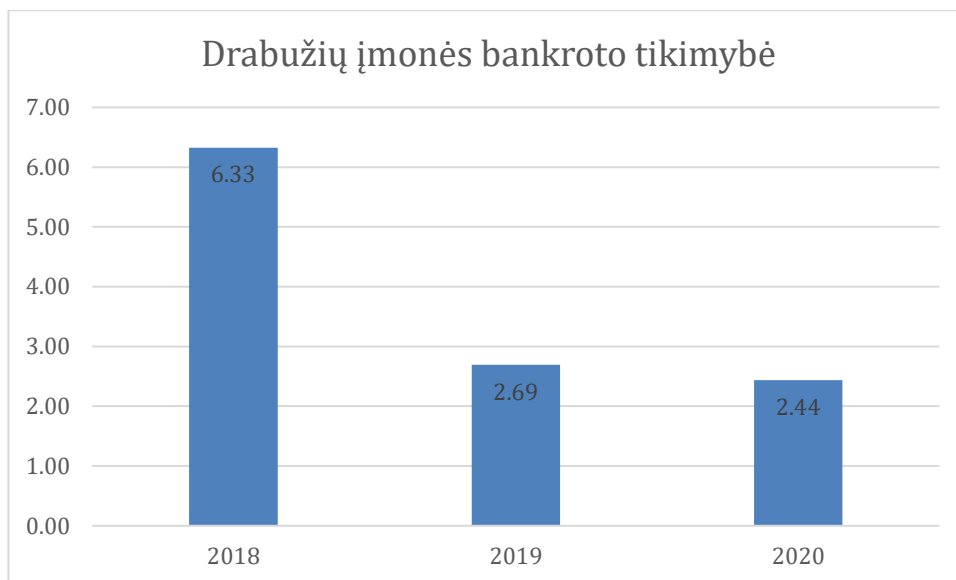
3.20 pav. Bankroto tikimybės skaičiavimas

x5	2018	2019	2020
Pardavimo pajamos	187207000	205005000	169958000
turtas	79103000	152790000	160304000
	2,37	1,34	1,06

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, naudojantis finansinėmis ataskaitomis, 2021.

Šis rodiklis laikomas geru virš 2, o patenkinamas virš 1. Geriausias rodiklis buvo 2018 metais, o blogiausias 2020.

Jeigu Z reikšmė yra mažiau negu 1,80, bankroto tikimybė yra labai didelė. Jeigu reikšmė yra nuo 1,81 iki 2,70, bankroto tikimybė didelė. Bankroto tikimybė yra maža, jeigu Z reikšmė yra virš 3,0.

3.20 pav. Bankroto tikimybė

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, naudojantis finansinėmis ataskaitomis, 2021.

2018 metais bankroto tikimybė yra labai maža, nes Z reikšmė viršija daugiau negu 2 kartus.

2019 metais bankroto tikimybė yra didelė, tačiau Z reikšmė yra arti 3.

2020 metais Z reikšmė buvo 2,44, o tai reiškia, jog bankroto tikimybė yra didelė.

Iš diagramos galime daryti išvadą, jog įmonės bankroto tikimybė buvo didžiausia 2020 metais, tačiau tam įtakos turėjo COVID – 19 pandemija.

Išvados

1. Kiekviena paskolos rūšis turi privalumų ar trūkumų. Overdraftui nėra reikalingas turto įkeitimas, tačiau, kai kurie Lietuvos bankai to reikalauja. Overdraftas yra brangesnis negu kredito linija, tačiau kredito linijai yra būtinas turto įkeitimas ar laidavimas. Kredito linijos terminas gali būti pratęsiamas daugiau negu vieni metai. Faktoringas yra naudingas tiek pardavėjui, tiek pirkėjui. Pardavėjas gauna galimybę greitai papildyti apyvartines lėšas, nereikalingas turto įkeitimas. Pirkėjas gauna ilgesnį apmokėjimo terminą. Faktoringas būna su regreso formą ir be regreso formos. Su regreso formą reiškia, jeigu pirkėjas nemokės įmokų, bankas turės teisę pinigų išieškoti iš pardavėjo. Be regreso, tai reiškia, jog pardavėjas nėra atsakingas, jeigu pirkėjas nemokės įmokų. Forfeitingui būtina sąlyga yra, jog pirkėjo bankas turi suteikti sandoriui garantiją. Forfeitingas nėra pats geriausias kredito būdas, nes išrašyti vekseliai dažniausiai yra parduodami bankai, nes pardavėjas nenori laukti 3 ar 5 metų. Lizingas yra puikus kredito būdas, jeigu įmonei reikia įsigyti kokio nors turto.

2. Įmonei prieš imant kreditą, reikia žinoti konkretų tikslą, kur kreditas bus panaudotas. Taip pat, kai kurios paskolų rūšys reikalauja turto įkeitimo ar laidavimo. Labai yra svarbu įmonės kredito istorija ir ar įmonė sugebės grąžinti paskolą, todėl kredito įmonės turi labai gerai įvertinti įmonių finansinius rodiklius ir bankroto tikimybę. Įmonės rodikliai turi būti pakankamai geri ar patenkinami, jog gautų kreditą.

3. Pagrindiniai finansiniai rodikliai yra likvidumo ir mokumo. Likvidumo rodikliai kaip: bendrasis likvidumas ir kritinis likvidumas parodo ar įmonė gali savo trumpalaikiu turtu padengti trumpalaikius įsipareigojimus. Taip pat mokumo rodikliai irgi yra labai svarbūs, tokie kaip skolos ir nuosavybės rodiklis, kuris parodo kiek vienam kapitalo eurui tenka skolų.

4. Drabužių įmonė gautų paskolą, nes įmonės likvidumo ir mokumo rodikliai yra geri arba patenkinami. Likvidumo rodikliai parodo, jog įmonė sugebėtų grąžinti trumpalaikius įsipareigojimus. Vienintelis blogas finansinis rodiklis yra turto apyvartumas, kiti rodikliai yra pakankamai geri. Bankroto tikimybės analizė parodė, jog 2018 metais bankroto tikimybė išaugo, dėl įmonės įsigyto turto, tačiau įmonė išliko likvidi ir moki.

Rekomendacijos

Tyrimo metu išryškėjo paskolų rūšių privalumai ir trūkumai bei kaip vyksta kreditavimo procesas, todėl rekomenduotini šie aspektai:

1. Overdaftas yra labai panašus į kredito liniją, tačiau reikalavimai skiriasi. Rekomenduojama rinktis kredito liniją, o ne overdraftą. Overdrafta geriau rinktis įmonėms, kurios neturi turto, kurį galėtų įkeisti.
2. Skačiuojant finansinius rodiklius rekomenduojama naudotis „Microsoft Excel“ programa, nes galima greitai ir patogiai suskaičiuoti rodiklius.
3. Skačiuojant bankroto tikimybę reikia įvertinti, kuris Altmano Z modelis yra reikalingas, nes jų yra ne vienas. Modelių skaičiavimai skiriasi, todėl geriausia naudotis Lietuvos banko skelbiamą modelį.

Literatūros sąrašas

1. Byrd, K., Ross, L., Glackin, C. W. (2013). A Preliminary Causal Analysis of Small Business Access to Credit during Economic Expansion and Contraction.
2. Yin, W., Liu, X. (2018). The choice between bank loans, affiliated loans, and non-affiliated loans: evidence from Chinese listed firms.
3. Jurevičienė, D. (2015). Finansiniai sprendimai. Finansinių sprendimų formos. Mykolo Romerio universitetas.
4. Lee, N., Lee, V. (2018). Bank Lending. Principles and practice. Gosbrook Professional Publishing Ltd.
5. Liustrovaitė, J., Martinkutė – Kaulienė, R. (2015). Smulkaus ir vidutinio verslo kreditavimo problemos Lietuvoje. Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Vilnius, Lietuva.
6. Peltoniemi, J., Vieru, M. (2018). Personal Guarantees, Loan Pricing, and Lending Structure in Finnish Small Business Loans.
7. Peškauskaitė, D., Jurevičienė, D. (2017). Įmonių kredito rizikos vertinimo metodai investiciniam sprendimui priimti. Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Vilnius, Lietuva.
8. Peškauskaitė, D., Jurevičienė, D. (2017). Įmonių kredito rizikos vertinimo metodai investiciniam sprendimui priimti. Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Vilnius, Lietuva.
9. Pridotkienė, J., Pridotkas, R. (2012). Reikšmingų nefinansinių rodiklių nustatymas vertinant eksporto prekinio kredito riziką. Kauno technologijos universitetas, Lietuva.
10. Puleikienė, K. (2016). Pagrindiniai paskolų substitutai ir jų gavimo galimybės verslo įmonėms Lietuvoje. Lietuvos verslo kolegija.
11. Puleikienė, K. (2019). Smulkių ir vidutinių įmonių finansavimo šaltinių galimybės Lietuvos komerciniuose bankuose. Lietuvos verslo kolegija.
12. Špicas, R., Nekrošiūtė, G. (2012). Įmonių kredito rizikos vertinimo modelių taikymas Lietuvos kredito unijose. Vilniaus universitetas.
13. Vainienė, R. Ekonomikos terminų žodynas. Prieiga per internetą:
<http://zodynas.vz.lt/Kredito-linija> (Žiūrėta 2021/01/06)
14. „Swedbank“. Faktoringas. Prieiga per internetą:
<https://www.swedbank.lt/business/finance/trade/factoring?language=LIT> (Žiūrėta 2021/01/06)

15. „SEB“. Faktoringas. Prieiga per internetą:
<https://www.seb.lt/verslui/finansavimas/finansavimas/apyvartinio-kapitalo-finanavimas/faktoringas#salygos-ir-ikainiai> (Žiūrėta 2021/01/06)
16. „Swedbank“. Lizingas. Prieiga per internetą:
<https://www.swedbank.lt/business/finance/leasing/leaseEndings?language=LIT> (Žiūrėta 2021/02/02)
17. „SEB“. Lizingas. Prieiga per internetą:
<https://www.seb.lt/verslui/lizingas/lizingas/automobiliu-lizingas> (Žiūrėta 2021/02/02)
18. „Luminor“. Lizingas. Prieiga per internetą:
<https://www.luminor.lt/lt/privatiems/auto-lizingas> (Žiūrėta 2021/02/02)
19. „Šiaulių bankas“. Lizingas. Prieiga per internetą:
<https://sb.lt/lt/verslui/finansavimas/lizingas/finansine-nuoma> (Žiūrėta 2021/02/02)
20. „Citadele“. Lizingas. Prieiga per internetą:
<https://www.citadele.lt/lt/business/leasing/> (Žiūrėta 2021/02/02)
21. „Medicinos bankas“. Lizingas. Prieiga per internetą:
<https://www.medbank.lt/lt/verslui/finansavimas/lizingas/autolizingas-verslui> (Žiūrėta 2021/02/02)
22. APB „Apranga“. Apie mus. Prieiga per internetą: <https://aprangagroup.lt/lt/apie-grupe/apie-mus> (Žiūrėta 2021/03/27)
23. Mackevičius, J., Rakštelienė, A. (2005). Vilniaus universitetas.
24. Vertybinių popierių birža NASDAQ OMX Vilnius. Įmonių finansinė analizė. Rodiklių skaičiavimo metodika. Prieiga per internetą:
https://www.nasdaqbaltic.com/files/vilnius/leidiniai/Rodikliu_skaiciavimo_metodika-final.pdf (Žiūrėta 2021/04/02)
25. „Auditum“. Finansinių rodiklių skaičiuoklės. Prieiga per internetą:
<https://www.auditum.lt/index.php/finansiniu-rodikliu-skaiciuokles.html> (Žiūrėta 2021/04/02)
26. Vainienė, R. Ekonomikos terminų žodynas. Prieiga per internetą:
<http://zodynas.vz.lt/Kreditas> (Žiūrėta 2021/01/28)
27. „Swedbank“. Overdraftas. Prieiga per internetą:
<https://www.swedbank.lt/business/finance/loansnewsmallbusiness/corporateOverdraft?language=LIT> (Žiūrėta 2021/01/06)
28. „Swedbank“. Kredito linija. Prieiga per internetą:
<https://www.swedbank.lt/private/credit/loans/pcl?language=LIT> (Žiūrėta 2021/01/06)

Priedai**PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO BAIGIAMOJO DARBO
SAVARANKIŠKUMĄ**

Patvirtinu, kad įteikiamas baigiamasis darbas „Juridinių asmenų paskolos ir kreditavimo procesas“ yra:

1. Atliktas savarankiškai ir nėra pateiktas Kolegijos kitų studijų programų bei kursų studentams.
2. Nebuvo naudotas kitoje kolegijoje, universitete ar kitose mokslo institucijose Lietuvoje ir užsienyje.
3. Nėra nuorodų į kitus darbus, jeigu jie nėra nurodyti darbe.
4. Pateikiamas visas panaudotos literatūros sąrašas.

(parašas)

Eimantas Karnatka
(studento vardas, pavardė)